İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ İKTİSAT FAKÜLTESİ
MEZUNLARI CEMİYETİ
AYLIK YAYIN ORGANI

İKTİSAT DERGİSİ

peya

TEMMUZ 1966 SAYI 25

CİLT - 5 250 KURUŞ

YENİİZMİR
TESİSİ 1927

UMUMİ NAKLİYAT ANBARI

RASİM AKAN HALEFİ
AHMET KARAFAKILI VE ORTAKLARI

ACENTALARIMIZ

SAMSUN : Bafra, Çarşamba, Alaçam, Terme, Kavak, Lâdik, Ünye, Fatsa
HAVZA : Vezirköprü
MERZİFON : G. Hacıköy, Osmancık
AMASYA : Taşova, Erbaa
G. ANTEP : İslahiye, Kilis, Birecik, Nizip
MARAŞ : Besni, Elbistan, Afşin, Göksun
ADANA : Tarsus
TRABZON :
GİRESUN :
ORDU :

ADRES

Yalı Köşkü Cad. No. 33
Sirkeci

Tel : 22 00 60
Telg YENİ

Dikkat !..
Daha evvel başka yerde basılan yazılara ücret ödenmez
Yazılardaki fikirler yazarlarına aittir. Cemiyeti ve dergiyi sorumlu kılmaz.

Gönderilen yazılar basılsın veya basılmasın iade edilmez.

REKLÂM TARİFESİ

Arka Kapak	**750 Lira**
Ön İç Kapak	**500 Lira**
Arka İç Kapak	**500 Lira**
İç Sahifeler	**400 Lira**

necya

İKTİSAT DERGİSİ

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ İKTİSAT FAKÜLTESİ
MEZUNLARI CEMİYETİ YAYIN ORGANIDIR

İktisaden zayıf bir millet fakrü sefaletten kurtulmaz; Kuvvetli bir medeniyete, refah ve saadete kavuşamaz; İçtimaî ve Siyasî felâketlerden yakasını kurtaramaz.
K. ATATÜRK

C İ L T : V
S A Y I : 25
T E M M U Z 1 9 6 6
Fiatı : 2.5 T.L.
Yıllık: 30-6 Aylık: 15 TL.

Sahibi : Cemiyet Adına OKTAY EMED
Yazı İşleri Müdürü : NİHAT BATUR
İdare Müdürü : FARUK ÇEHRELİ
İdare Yeri : Tünel Galip Dede Cad. No. 48/1
Basıldığı yer : YENİLİK BASIMEVİ

YAZI HEYETİ :

İstanbul

Güngör ADAK
Fazlı AYVERDİ
Nihat BATUR
Solmaz BURAL
Faruk ÇEHRELİ
Alpay ERDOĞAN
Zeki ERGİNSU
Şemsettin GÜLER
Atalay ŞAHİNOĞLU
Rıdvan YÜKSELEN

Ankara

İmren AYKUR
Oktay EMED
Hamdi MEHTER
Fahrettin TUNÇÖZ
Meliha TURKAN

İ Ç İ N D E K İ L E R

2 Derginin Sesi ..... ***
3 Standardizasyon Zarureti ve Türkiye ..... Hüsamettin TUNCAY
6 Ayın Ekonomik Olayları ..... Faruk ÇEHRELİ
13 Fiat İstatistikleri ve Geçinme İndeksleri ..... Erol EVGİN
18 Tarım Kesiminde Ekim Alanının Durumu ..... Dr. Tunca TOSKAY
21 İhracatın Geliştirilmesi ve İsrail ..... Yüksel BİLGİN
24 Türkiye Balıkçılığı ve Eğitimi ..... Süleyman ARISOY
28 Ziraatta Gelir Vergisinin Tatbiki (3) ..... Ş. AKSOY
30 İşletmede Lojistik Meseleler ..... G. TATLIOĞLU
32 Perkinson Kanunu veya Yükselen Piramid ..... T. BERKER

pecya

Derginin Sesi!..

Sevgili ve Değerli Okuyucularımız.

Dergimizin 24 üncü sayısında İktisadi Kalkınmamıza büyük yardımı olacağını düşünerek bir teşebbüsten bahsetmiştik. Hatırlayacağınız gibi, bugüne kadar ele alınmamış bir davaya, sizlerle müştereken çalışmak arzumuza işaret etmiş; 67 vilâyetimiz, iktisadi tarihini, iktisadi coğrafyasını, iktisadi ve sosyal bünyesini, turizm imkânlarını, örf ve adetlerini, iş ve işgücü imkânlarını ve nihayet İktisadi Kalkınma için alınması gerekli tedbirleri araştırarak bir rapor hazırlamaya kararlı olduğumuzu duyurmuş ve sizleri vazifeye davet etmiştik. Cemiyet olarak bu yoldaki çalışmalarımız sizlerden gelecek yakın alâkaya göre organize edilecekti. Hakikat halde, bizler bu mevzu üzerinde uzun zamandır durmakta ve çalışmakta idik.

Bu çağrımızdan bir ay gibi kısa müddet geçmiş olmasına rağmen memnuniyetle öğrendik ki: İçişleri Bakanlığı teşebbüsümüze paralel bir faaliyete girişmiş; her vilâyetimiz için bir yıllık hazırlatmaya karar vermiştir. Bu yıllıklar, aynen düşündüğümüz gibi vilâyetlerimizin; idare, coğrafya, iktisat, kültür ve turizmle ilgili durumlarını ve özelliklerini gösterecektir. Söz konusu yıllıkların hazırlanmasında Osmanlı İmparatorluğunun son zamanlarına kadar muntazaman neşredilen vilâyet salnamelerinden de istifade edileceği bu arada öğrenilmiştir. İçişleri Bakanlığı, İller İdaresi Genel Müdürlüğünün, Üniversitelerin, Bakanlıkların, Genel Kurmay ve Bakanlar Kurulunun mevzu ile ilgili görüşlerini bildirmeleri için bir rapor göndermiştir. İçişleri Bakanlığının bu teşebbüsünden önce aynı yolda faaliyete geçen Cemiyetimizle de yukarıda sayılan müesseseler gibi ilgi kurması en büyük arzumuzdur.

Yukarıda ele alınan mevzu kadar önemli bir diğer mesele, Serbest Malî Müşavirlik tasarısının kanunlaşmasıdır. Malî sahada bir affı da içine alan, genel af kanunu çalışmaları sonunda bu müessesenin doğması zaruridir. Zira, kurulacak olan serbest malî müşavirlik mesleği vergi kaybı ve kaçakçılığını önliyeceği gibi memleket ekonomisinin gelişmesinde de büyük rol oynıyacaktır.

Sevgili okuyucular, bildiğiniz gibi yeni Personel Kanunu icapları muhtelif müesseseler ve kuruluşlarla ilgili tüzükler hazırlanmaktadır. Bu arada «İçişleri Bakanlığı İdare Amirliği tüzüğü» de ele alınmıştır. Ancak, tüzükte bu mesleğe girebilmek için çeşitli benzer fakülte ve yüksek okullara yer verildiği halde İktisat Fakültesinin hangi düşünce ile unutulduğu anlaşılamamıştır. Duruma bizler kadar üzülen İstanbul Üniversitesi Sayın Rektörü Or. Prof. Dr. Ekrem Şerif Egeli, İçişleri Bakanı Sayın Dr. Faruk Sükan'a Fakültenin ve mezunlarının önemini bildiren aydınlatıcı bir mektupla müracaat ederek kararın, fakültemiz mezunları lehine, tashihini talep etmiştir.

Sayın Bakandan gereken karar tashihini beklerken Değerli Rektörümüzün ve Fakülte Dekanımız Sayın Prof. Dr. Haydar Furgaç'ın candan alâkalarına teşekkür borcumuz büyüktür.

Saygılarımızla
İKTİSAT DERGİSİ

Reçya

Ekonomik Durum

Standardizasyon Zarureti ve Türkiye

Hüsameddin TUNCAY
Ticaret Vekâleti Müfettişi

1 — Anlamı ve Önemi :

Bilindiği veçhile, İngilizcede «Standart» Fransızcada «Norme» kelimeleri ile ifade edilen ve bizde İngilizce aslına göre kullanılmakta olan «Standardizasyon» muayen bir ölçüye uydurulmuş veya kısaca bir örneklik anlamına gelmektedir. Tarifleri yapılmış, ölçüleri bidayeten konulmuş ve her bakımdan birliği sağlanarak müşterek bir anlama varılmış her iş, standart bir çalışma mahiyetindedir. Hülâsa standart tâbiri; yapılışta, ölçüşte, anlayışta, uygulama ve tecrübede beraberlik ve bir örneklik anlamını ifade etmektedir.

Standardisazyon; sanayide, tarımda ve ticaret hayatında çok zarurî bir hale gelmiştir. Bu tarz; her bakımdan kolaylık, sürat ve intizamı sağlar. Bunu bir misalle canlandıralım. Meselâ, ampuller ve duylar standartlaştırılmıştır. Hangi cins ve marka ampul alırsak alalım duylar da tip olduğu için bunları kolayca takmamız mümkün olmaktadır. Aksi varid olsa idi, belki de evimizin ve hattâ bir şehrin elektrik tesisatını değiştirmeğe kadar gidebilecek, böylece, zaman, enerji kaybedecek ve çok büyük masraflar yapmak zorunda kalacaktık. Bu itibarla, standardizasyon; maddeler ve eşyalarda:

a) Yeknesaklığı,

b) Sadeliği,

c) Sınıf ve derecelendirmeyi temin etmek suretiyle şekil ve kalite'yi sadeleştirerek imalâtı kolaylaştırır, maliyeti azaltır, imâl edilen malları asgarî sayıya indirir, malların karakter ve vasıflarını her kesin aynı manada anamasını mümkün kılacak şekilde düzenler ve uygulanan mallara güveni arttırır. Ancak, bu hususu önemle belirtmeliyiz ki, standardizasyon prensip itibariyle kitlevî istihsalde ve geniş halk topluluklarına arzedilecek ucuz mallarda uygulanır. Lüks, pahalı maddelere ve güzel sanat eserlerine uygulanamaz. Çünkü bunlarda ayniyet (bir örneklik) bahis konusu olamaz, tam tersine bunların birbirine benzememeleri ve istisnai vasıflar arzetmeleri asıldır.

II — Ticaret Bakanlığı Standardizasyon Müdürlüğü ve Türk Standartları Enstitüsü :

Ticaret Bakanlığı bünyesindeki Standardizasyon Müdürlüğü «ihracat mallarının standartlaştırılması, ihracatın bu bakımdan murakebesi ve bunlara müteallik mevzuatı» uygular. Mevzuatın sair Bakanlık veya Makamlara bıraktığı hususlar dışında iç ticarete konu olan ürün ve mamûllerin standartlaştırılması da bu Müdürlüğün görevleri arasındadır.

Türk malının istihsâlinde gelişme ve düzeni, satışında güveni ve istihlâkinde, rağbet ve emniyeti sağlamak maksadiyle bazı esaslı usul ve kaidelere bağlanması zarurî görülmüş ve «Ticarette Tağşişin Men'î ve İhracatın Murakabesi ve Korunması» hakkındaki Kanun vücuda getirilmiştir. Bilâhare bazı noksanlıklar görülmüş olduğundan buna ek olarak 3018 sayılı Kanun çıkarılmıştır. Bu Kanunlara dayanılarak Ticaret Bakanlığınca «Fındık, Yumurta, Çekirdeksiz Kuru Üzüm, Pamuk, Palamut, Tiftik, Yapağı, Elma, Küçükbaş Hayvan Ham Derisi ve Gaziantep Fıstığı» ihracatını murakabe Tüzükleri meydana getirilmiştir.

İpekli kumaş, ipekli çorap, kontrplâk, çimento, kaput bezleri, tuğla, kiremit, sabun, deri - gön ve kösele ve ayakkabı norm murakabe tüzükleri ile yerli sınaî mamûlâtın işaretlenmesi hakkındaki tüzüğü Sanayi Bakanlığı uygulamaktadır.

1705 ve 3018 sayılı Kanunlar dışındaki çalışmalara gelince, bu hususta sırasiyle mülga 655 ve 3455 sayılı «Ticaret ve Sanayi Odaları Kanunlarında ve halen yürürlükte olan 5590 sayılı «Türkiye Ticaret Odaları, Sanayi Odaları ve Ticaret Borsaları Birliği Kanununda» bu teşekküllere bazı görev ve yetkiler tanınmış ve onlar da bu Kanunî imkânlardan faydalanarak bazı faaliyetlerde bulunmuşlardır. Meselâ İsparta Ticaret ve Sanayi Odası İsparta tipi halılar, Gaziantep Ticaret ve Sanayi Odası da pamuklu ve dokuma bezleri için standart esaslar koymuşlardır. Borsalar da, borsa içinde alınıp satılan ürünleri tipleştirmişlerdir.

İkinci Dünya Savaşından sonra standardizasyon ve kontrol işleri birinci plânda görülmeğ başlamıştır. Fakat bizde standardizasyon işlerinin yeniden düzenlenmesine ancak 1950 yılında girişilmiş ve İsveçli Standardizasyon Uzmanı Mr. Olle Sturn memleketimize davet edilerek çalışmalara başlamıştır. 25.9.1954'de Ticaret Bakanlığınca, 5590 sayılı Kanunun 62. ci maddesinin (H) fıkrasına istinaden «Norm ve Standardizasyon Enstitüsünün kurulup işletilmesi vazifesi» Odalar Birliğine verilmiştir.

Nihayet, 22.11.1960 tarihinde müstakil, daha geilşmiş ve tüzel kişiliği haiz bir varlık olarak 132 sayılı Kanunla «Türk Standartlar Enstitüsü» vücud bulmuştur.

132 sayılı Kanuna göre, bu Enstitü tarafından kabul edilen Standartlar Türk Standardı adını alır. Bu Standardlar ihtiyarî olup ancak Bakanlar Kurulu Kararıyle mecburi kılınabilir.

Adı geçen Kanunun 2. ci maddesine göre Enstitünün görevleri:

A — Her türlü standardları hazırlamak ve hazırlatmak,

B — Enstitü bünyesinde veya hariçte hazırlanan standardları tetkik ve uygun olduğu takdirde Türk Standardları olarak kabul etmek,

C — Kabul edilen Standardları yayınlamak ve ihtiyarî olarak uygulanmalarını teşvik etmek mecburî olarak yürürlüğe konmalarında fayda görülenleri, Bakanlar Kurulundan Karar alınması için ilgili Bakanlıklara sunmak,

D — Hususî ve resmî sektörün talebi üzerine standardları veya projelerini hazırlamak ve mütalâa vermek,

E — Standardlar konusunda her türlü ilmî ve teknik incelemelerle araştırmalarda bulunmak, yabancı memleketlerdeki benzeri çalışmaları takip etmek, Milletlerarası Standard Kurumları ile münasebetler kurmak ve bunlarla işbirliğinde bulunmak,

F — Üniversiteler ve diğer ilmî, teknik müesseselerle işbirliği sağlamak standardizasyon konularında yayın yapmak, Millî ve Milletlerarası Standardlardan arşivler meydana getirmek ve ilgililerin faydalanmalarına sunmak,

G — Standardlarla ilgili araştırma maksadiyle ve ihtiyarî standardların tatbikatında kontrol için lâboratuvarlar kurmak muayene, analiz ve deneyleri resmî veya hususî sektörün talep edeceği teknik çalışmaları yapmak ve rapor vermek,

H — Yurtta Standard işlerin yerleştirmek ve geliştirmek için elemanlar yetiştirmek ve bu maksatla kurslar açmak ve seminerler tertiplemektir.

Enstitü, 132 sayılı kuruluş Kanunu çıkmadan önce yayınladığı 33 Türk Standardından başka çalışmalarına süratle devam ederek, hali hazırda 370 Türk standardı üzerinde netice almıştır.

Kalkınma Plânında, Türk ihraç maddelerinin dış piyasalarda rekabet şansını arttırmak gayesiyle Standardizasyona büyük bir önem atfedilmiştir.

Memleketimizde kurulmuş olan Türk Standardları Enstitüsü, henüz uzun bir maziye malik olmamakla beraber, her geçen gün hızla gelişmekte ve ciddî çalışmalariyle büyük bir boşluğu doldurmuş bulunmaktadır.

Not : Bu yazının hazırlanmasında, Türk Standardları Enstitüsünün yayınlarından da faydalanılmıştır.

Sabri Erdem

İstanbul Asliye 20. Hukuk Hâkimi

Yerli-Yabancı

İlmî ve Kazaî İçtihatlarla

AiLE HUKUKU

Çıktı

Bez Ciltli : Fiatı 40 TL.

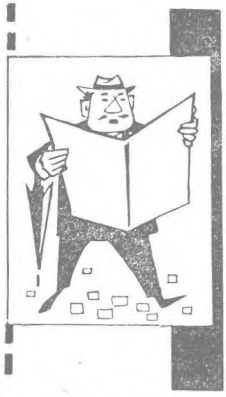

Ayın Ekonomik Olayları

Hazırlayan: Faruk ÇEHRELİ

1 — KEBAN BARAJININ TEMELİ ATILDI

Dünyanın 13. büyük barajı olan Keban millî ekonomimiz üzerinde olumlu sonuçlar doğuracak güçte bir yatırımdır.

Temele ilk harcı koyan Cumhurbaşkanı Cecdet Sunay «Keban Büyük bir eser olacaktır» dedi.

Başbakan Demirel Keban'ın yatırım tarihimizdeki büyük önemini belirtti.

Yurdumuzun ekonomik kalkınmasında çok büyük bir etki yapacak olan Keban Barajı ve Hidro Elektirik santralinin gövde inşaatına; 12 Haziran 1966 günü yapılan ve Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay, Başbakan Süleyman Demirel, Bakanlar, Elçiler ve ilgililerle, binlerce vatandaşın katıldığı törenle başlanmıştır.

BARAJIN ÖZELLİKLERİ VE ÖNEMİ

1 — Projenin toplam maliyeti 3 milyar 100 milyon lira olarak hesaplanmıştır.

Keban Barajı ve Hidroelektirik tesisleri inşaatı, Devlet Su İşlerince ele alınmıştır. Bu konuda 6 muhtelif ihale yapılacaktır. Bu ihalelerin en büyüğünü teşkil eden baraj ve santral inşatı ihalesi en uygun teklifi veren Fransız ve İtalyan firmalarından müteşekkil bir gruba Aralık 1965 ayı içerisinde 700 milyon bedel üzerinden ihale edilmiştir. Bu grub içerisinde tanınmış iki Fransız ve bir İtalyan firması bulunmaktadır. İnşaat mukavelesi 19 Şubat 1966 yapılan törenle imzalanmıştır. DSİ Fırat havzası plânlama amirliğince Fırat nehri üzerinde yapılan plânlama çalışmalarında 15 büyük baraj yeri tesbit edilmiştir. Bu 15 proje arasında Keban projesi en rantabl olanıdır.

2 — Dört ünitesiyle birlikte 620 bin kilovat saat takat ve 4 milyar 853 milyon kilovat saat elektirik enerjisi temin edecektir.

3 — Yalnız başına Keban nüfus başına düşen enerji miktarını 168 kilovat saat artıracaktır.. Halen Türkiye'de nüfus başına düşen elektirik enerjisi 138 kilovattır. Yunanistan'da bu miktar 447 kilovat, Bulgaristan'da 947 kilovat, Yugoslavya'da 731 kilovat'dır.

4 — Keban Fırat sularını düzenliyerek daha aşağıda yapılacak barajların ucuza çıkmasını sağlıyacak ve bu fayda ile mensaptaki santraller 2,5 milyar kilovat saatten fazla form enerji üretebilecektir.

5 — Keban tesisleri tam kapasite ile çalıştığı takdirde senede net 100 milyon lira gelir sağlıyacaktır.

6 — 3 milyar liraya mal olacak bu tesisin 300 milyon lira gibi net bir gelir

sağlayacağı düşünülürse % 10 gibi net fayda böyle dev bir tesis için kolay ulaşabilinecek bir oran değildir.

7 — Kebanın sağlayacağı elektirik enerjisinin kilovat saati 3 kuruş civarında olacaktır. Elektirik enerjisinin düşük fiyatta oluşu elektro metalurji ve elokro şimik sanayiinin memleketimizde kurulmasını sağlayacaktır. Memleketimizde mebzul miktarda bulunan boksit yataklarının işlenmesini mümkün kılacak aleminyum sanayiinin gelişmesini kolaylaştıracaktır.

8 — Yurdumuzun en az gelişmiş bir kısmı olan Doğu ve Doğu Güney Anadolu; Keban barajı, ilâve tesisleri, bunların etkisi ile kurulacak sanayi, ve ticarî faaliyetler sayesinde canlılığa kavuşacaktır. Türkiye'nin bu kısmında bir büyüme merkezi yaratılmış olacaktır. Türkiye'nin altıda birini içersine alan Fırat havzası, Keban barajı ve ilâve tesisleri sayesinde gelişme ve güç kazanacaktır. Keban yalnız bu bölgenin mukadderatı üzerinde değil bütün bir milletin daha güçlü olmasını ve daha müreffeh yaşamasını sağlayacak kalkınma çabasının da en önemli bir halkası olmak niteliğindedir. Müreffeh Türkiyenin yaratılması için girişilen çabanın en büyük adımlarından biridir.

Temennim bu her bakımdan mükemmel tesisin düşünüldüğü gibi 1969 yılında ikmal edilmesidir. Eğer bu tesis zamanında tamamlanmazsa, her gün artan elektirik enerjisi ihtiyacı karşısında Türkiye'nin enerji sıkıntısına düşeceği ve daha pahalı enerji kaynakları arama zorunluluğu ile karşılaşacağı muhakkaktır. Bu bakımdan her türlü güçlüğün şimdiden ele alınması lâzımdır.

Dış yardımların tahakkuku sağlanamazsa veya gecikmeler olursa projenin zamanında ikmalini temin için gerekirse yatırımın tamamının iç finansman yolu ile temini hususunda etüdler yapılmalıdır.

Tahminle maliyet arasında büyük farkların doğması mümkündür. Bu durum diğer yatırımlar üzerinde olumsuz tesirler yapabilir, millî ekonomimiz üzerinde fena tesirler icra edebilir. Bütün bunların zamanında düşünülmesi gerekir.

II — TÜRKİYE'NİN ORTAK PAZAR İÇİNDE ÇALIŞMA PROBLEMİ KONULU SEMİNER AÇILDI.

Bankalarla ihtilâtçı ve ihracatçı firmalar ve sendikalar bu seminere katıldı. Yakın Doğu ve Orta Doğu Çalışma Enstitüsü tarafından düzenlenen (Ortak Pazar içinde Türkiye'nin çalışma Problemleri) konulu seminer, enstitü merkezinde açılmıştır. Seminerde bir açış konuşması yapan enstitü müdürü Müvit Ataş, Ortak Pazarın kuruluş amacına değinerek şunları söylemiştir: (İkinci Dünya Savaşı) sonrasını takip eden yıllarda Avrupa, Dünyadaki eski üstünlüğünü kaybetmiş, Sovyet Rusya ve Amerika kutupları arasında kalmıştır. O tarihin 160 Milyonluk Birleşik Amerika ile 200 Milyon nüfuslu Sovyet Rusyası karşısında, modern tekniklerin icap ve ahengine uyarak yaşayabilmek için aralarında birleşmeyi en iyi çıkar yol olarak görmüşlerdir. Bilindiği gibi Avrupa iktisadı iş birliğine üye olan Türkiyenin de bazı şartlar ve özellikle, bir intikal devresi içinde ortak pazara katılması kabul edilmiştir. Buna göre memleketimiz, ortak pazara 17 yıllık bir süre ve intikal devresi sonunda eşit haklarla ve tam olarak katılmış olacak ve bu iş birliğinden faydalanacaktır.

Bu devrenin ilk beş yılı içinde Avrupa yatırım bankasınca malî projelerimizin gerçekleştirilmesi için yardım edilmesi ihraç maddelerimizde tütün, kuru üzüm ve saire gibi çeşitli maddeler için kontenjan tefriki gibi hususlar tesbit edilmiştir. Son olarak Bürüksel'de ortak

pazar parlamento komisyonunun yaptığı toplantıda, Türkiye'nin ayrılan kontenjanı kullanmış bulunması suretiyle vaki başarısı belirtilmiş ve müteakip yıllar için ihracat çeşitlerinin tarımsal çerçeveden çıkarılarak arttırılması, mamul ve yarı mamul sanayii emteamızın da dikkate alınması temennisinde bulunmuştur.

Daha sonra ortak pazarın amacını izah eden yakın ve orta doğu çalışma enstitüsü müdürü, bu çalışmalar arasında, kadın ve erkek işçi ücretlerinde eşitlik sağlanması işçi istihdam şartlarının düzeltilmesi ve hayat seviyesinin yükseltilmesi konularının bulunduğunu söylemiştir.

2 — YENİ YİRMİ LİRALIKLAR 15. HAZİRANDA ÇIKTI.

Bu münasebetle Merkez Bankası bir bildiri yayınladı.

15. Hazirandan itibaren yeni tedavüle çıkarılan yirmi liralıklar hakkında Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası A.Ş. Genel Müdürlüğünce şu bildiri yayınlanmıştır:

(Bankamız, 1715 Sayılı kanuna müsteniden yirmi liralık yeni bir bankonot kupürünü 15. Haziran. 1966 Tarihinden itibaren tedavüle çıkarmıştır.)

III — İSTANBUL TİCARET ODASININ TERTİPLENDİĞİ İHRACAT PERSONELİ YETİŞTİRME SEMİNER OLUMLU NETİCELERLE SONA ERDİ.

Semineri İstanbul Ticaret Odası Yönetim Kurulu Başkanı Behçet Osman Ağaoğlu aşağıdaki konuşması ile açmıştır.

İstanbul Ticaret Odasının tertiplediği (İhracat personelini yetiştirme semineri) nin açış konuşmasını yapmağı bir şeref sayarım. Çünkü, bu seminer ihracat ile ilgilidir. İhracat ise Ekonomik kalkınmamız, Millî refahımız, Millî itibar ve emniyetimiz yönlerinden büyük bir önem taşımaktadır.

İleri batı memleketlerinin bugünkü seviyelerine ulaşmalarından ihracat baş rolü oynamıştır. Filhakika sanayileşmek ve ziraat da teknik ve bilginin önderliği ekonomik kalkınmamızda zaruri isede, ihracata gerekli derecede alâka gösterilmediği ve önem verilmediği takdirde istenen gaye ve hedefe ulaşılamaz.

Dış Ticaret ve bilhassa ihracat bu gün devletlerin, hükümetlerin ve uluslararası teşekküllerin başlıca alışma konusu olmuştur. Millerlerarası Ticaret tahditleri, ham madde fiatları, ihracat kotaları üzerinde milletlerarası kongreler, konferanslar akdedilmekte, hükümetlerarası görüşmeler yapılmaktadır.

Devlet Reisleri, Hükümet azaları, sefirler, memleketlerinin ihracatını artırmak için seyahatlar ve temaslar yapmakta, fuarlar açmaktadırlar.

Türkiye'de ihracat konusunda «İSTİKLÂL HARBİ YAPAR GİBİ MİLLETÇE ELELE VERMELİYİZ» ve büyük bir heyecan ve imanla ihracatı hem çeşit ve hemde miktar ve kıymet olarak artırmalıyız. İhracatta temel faktör ihracatı yapabilecek personeldir. Bu ikincisi, birinciden daha mühim diyebilirim. Bu gün Lübnan kuvvetli ihracat personeli sayesinde akılları durduracak çapda ve hacimde ihracat yapmaktadır.

İkinci Cihan Harbinden sonra dünyamızda büyük değişmeler, düşünüldüğünde akılları durduracak teknik ilerlemeler olmuştur. Mevcut durum ve şartlar bir taraftan ihracat sahasını genişlet-

mekte ve ihracat faaliyetlerinin daha cazip kılmakta, diğer taraftan ihracat sahasını genişletmekte ve ihracat faaliyetlerinin daha cazip kılmakta, diğer taraftan, rekabetin artmasını ve formalitelerin çoğalmasını mucip olmaktadır. Bu sebeple, ihracat ile iştigal eden personelin bir çok bilgilerle ve bilhassa bir veya bir kaç yabancı dille mücehhez olmaları zaruridir.

İhracat yapan ve mallarımızı iyi tanıtıp değerleri ile satan kimselerin memlekete büyük hizmetler ettikleri şüphesizdir. Bunların çeşitli şekillerde taltif edilmeleri yolları ve usulleri araştırılmalıdır.

İstanbul Ticaret Odası ihracatın çeşitli kademeleri için eleman yetiştirmek ve ihracatın çeşitli yönlerini incelemek maksadı ile bu gibi seminerleri tekrar etmelidir.

Bu seminerlerin başarılı olmasını temenni eder, hepinizi saygı ve sevgi ile selâmlarım.

IV — SOSYAL SİGORTALAR YENİLETİLECEK

Yeni Kanun tasarısı ile serbest meslek erbabı olarak tabir edilen iş veren veya kendi hesabına alışan esnaf, şoför, avukat, doktor gibi guruplar sosyal haklardan faydalanacaklar.

İki milyon çalışan insan daha sosyal sigortaların şumulüne alınması için (serbest meslek sosyal sigortalar kanun tasarısı hazırlanmaktadır. Tasarı ile serbest meslek erbabı olarak tabir edilen iş veren veya kendi hesabına alışan esnaf, şoför, avukat, doktor, serbest muhasebeci, tıbbî alışma gurupları bütün sosyal haklardan faydalanacaklardır.

Bir kanunla kurulmuş olan (özel ihtisas komisyonu tarafından hazırlanan kanun tasarısı önümüzdeki günlerde çalışma bakanlığına verilecek ve burada son şeklini aldıktan sonra Bakanlar Kuruluna sunulacaktır. En geç iki yıl içinde uygulanmasına çalışılacak olan tasarı serbest meslek erbabının da geleceğini işçiler gibi garanti altına alacaktır.

Serbest meslek Sosyal Sigortalar Kanun tasarısının sağlıyacağı imkânlar ana hatları ile şöyledir:

1 — Geciçi iş görememezlik yardımı verilecek.
2 — Normal işçilere uygulanan bütün sağlık hizmetlerinden serbest meslek erbabı da istifade edecek ayrıca doğum yardımı alacaktır.
3 — Ayakta tedavi görme hallerinde verilecek olan ilâçlar için cüzi bir para alınacaktır. Bu konuda işçilerden para alınmaktadır.
4 — Serbest meslek sahibi her sigortalıdan aynı ölçüde prim alınacaktır.
5 — Prim tahsili tahakkuku gerekli ödemeler için her çeşit muamelat meslek gurupları içinde kurulacak (Özel sendikalar) tarafından yürütülecektir.
6 — Özel sendikaların yapacağı işler devlet ve sosyal sigortalar kurumunca devamlı kontrole tabi tutulacaktır.

V — TÜRKİYE ODALAR BİRLİĞİ 19'UNCU GENEL KURUL TOPLANTISI YAPILDI

Sırrı Enver Batur tekrar Odalar Birliği Başkanı seçildi.

Odalar Birliği XIX. Genel Kurul toplantısı 28-29 Mayıs 1966 tarihinde Ankarada Dil Tarih Coğrafya Fakültesi Konferans salonunda yapılmıştır.

Yapılan seçim sonunda Odalar Birliği Yönetim Kurulu şu şekilde kurulmuştur.

Başkan Sırrı Enver Batur, Başkan yardımcısı Sıtkı Çiftçi, Muhasip üye Enver Ak, Üyeler Şakip Sabancı, Yusuf Ta-

nık, Şevket Filibeli, Orhan Işık, Mustafa Kopuz, Mustafa Nihat Sönmez.

VI — ETİBANK BU SENE İÇİNDE 662 MİLYON LİRALIK YATIRIM YAPACAK

Etibank Genel Müdürü Suphi Yavaşca Etibank 1966 yılı içinde 75.735.000 lirası maden, 54.056.000 lirası kimya, 36.355.000 lirası Demir ve çelik ütellürpi, 495.000.000 lirası enerji - elektrik olmak üzere 661.646.000 lira sarfedeceğini söylemiş elektrik makinaları cihaz ve malzeme imaalâtı için sarfedilecek 500.000 liranın da bu toplama dahil bulunduğunu bildirmiştir.

VII — YENİ ZİRAÎ VERGİ TASARISI

Türkiye çiftçi teşekkülleri federasyonunun hazırlayarak Tarım ve Maliye Bakanlığına verildiği yeni ziraî vergi tasarısı konusunda çiftçi birliği başkanı Mehmet Sisli Anadolu Ajansı muhabirine tasarı kanunlaştığı takdirde devlete yine her mahsulde en çok ziraî vergiyi Çukurova çiftçisi verecektir» demiştir.

Yeni vergi tasarısının özellikleri

Çiftçi birliği başkanı Mehmet Sisli daha sonra sözlerine şöyle devam etmiştir: Yeni tasarı halen Belçika ve Fransa'da uygulanmakta olan ziraî vergiler sistemlerini kapsamaktadır. Vergi ekili ve dikili tarlanın evsafına ve rejimine ve ürünün nevine göre dekar başına götürü olarak hesaplanmasına dayanmaktadır. Tasarı kanunlaşarak uygulandığı takdirde devletin ziraî alandaki sağlayacağı vergi değeri asgari 200 milyon civarında olacaktır. Şimdiki durumda ise ancak 35 milyon liradır.

VIII — YILDA ON MİLYON LİTRE BİRA İSTİHSAL EDECEK YOZGAT BİRA FABRİKASININ TEMELİ ATILDI

Yılda on milyon litre bira ve iki bin ton malt istihsal edecek olan Yozgat Bira Fabrikasının temeli yapılan bir törenle Başbakan Süleyman Demirel tarafından atıldı.

Daha önce sosyal tesisler inşa edilmiş bulunan fabrikada 300 kadar işçi çalışacaktır. Fabrika bölgeden ilk madde olarak yılda imalâtı için üç milyon kilo arpa satın alıp işleyecektir.

Fabrikada ayrıca hayvan besiciliğini için yılda iki bin ton yaş arpa küsbesi, talı madde olarak yüz ton asit karbonik ve otuz ton bira mayasi elde edilecektir. Ayrıca yaz aylarında beş ton buz da imal olunacaktır.

Fabrikada kullanılacak yakıt Çeltek linyitlerinden karşılanacak elektrik enerjisi Yozgat Belediyesi tarafından sağlanacaktır.

Fabrikada yılda bir milyon beş yüz kilovat saat elektrik 55 ton mazot 4 bin ton linyit sarfedilecek ayrıca 18 bin adet şişe ve kapsül kullanılacaktır. Yozgat ve cevresinin tarımsal ulaşım ve sosyal hayatında yeni gelişmeler sağlayacak olan bira fabrikasının makineleri 23 milyon altı yüz bin lira ödenerek bir İngiliz firması tarafından karşılanacaktır.

IX — MALÎ AF GERÇEKLEŞİYOR

Meclis tatile girmeden ğnce görüşülecek olan af tasarısı kanunlaştıığ takdirde 29. Ekim tarihine kadar kesinleşmiş ve henüz tahsil edilmemiş olan bütün para cezaları ile gecikme zamları af edilecektir. Maliye Bakanlığı yetkilileri, malî af konusunda görüşlerini şöyle açıklamışlardır.

(Vergi cezalarına ilişkin bu hükümle, vergi dairesi ve malî kaza mercilerinin normal çalışmalarını aksatan birikmiş ihtilâflı işlerin tasfiyesini temin ve bu suretle idare ve mercilerin muntazam çalışmalarının sağlanması, vergi cezasına maruz kalmış mükelleflerin maddî ve manevi yönden ferahlığa kavuşturulmuş ve ça-

lışma güç ve sevklerinin artırılması cezaya muhatap oluşu kötü niyetden değil de bilgisizlikten ileri gelen bazı mükellefleri de afdan faydalandırmak cihetine gidilmiştir.)

X — İHRACATI GELİŞTİRMEK İÇİN ALINACAK OLAN TEDBİRLER

Sanayi mamul ihraç eden sanayici için özel ithalât imkânı tanınması isteniyor. Sanayi Odası danışma kurulu, sınayi mamulerimizin ihracatını teşvik yönünden alınması gereken tedbirleri incelemiş ve raporunu düzenlemiştir. Yönetim kurulu üyeleri tarafından ilgili mercilere intikal ettirilen (beş önemli tedbir) şunlardır: -Türk parası kıymetini koruma hakkında 17 Sayılı kararname ve kararın uygulanması ile ilgili olarak Maliye Bakanlığınca yayınlanan tebliğlerin ihracatı kısıtlayıcı maddeleri,

— Sınayi mamul ihraç eden sanayiciler için tanınması gereken özel ithalât imkânı,

— İhracata yönelen sanayiciler için hızlandırılmış amortismanın uygulanması,

— İhracatta vergi muafiyetini nsağlanması,

XI — SUNİ GÜBRE ÜRETİMİ 338 BİN TONA ÇIKIYOR

Kütahya suni gübre fabrikası ek tesislerinin temeli atıldı.

422 Milyon 742 Bin 750 Liralık bir yatırımla tevsi edilecek ve böylece üretim kapasitesi üç kata çıkacak olan Kütahya suni gübre fabrikası ek tesislerinin temeli yapılan bir törenle Başbakan Süleyman Demirel tarafından atıldı.

Alman ve Fransız şirketlerince inşa edilecek olan tesisler üç aylık tecrübe işletmesi dahil 34.5 ay sonra tamamlanarak işletmeye açılacaktır.

XII — TÜRKİYE KREDİ BANKASININ TASFİYESİNE BAŞLANDI

Tasfiye heyetinin hazırlayacağı bilânçoya göre tevdiatta bulunulacak.

Maliye Bakanlığının verdiği bir emir üzerine, Türkiye Kredi Bankasının tasfiyesine başlanmıştır.

Maliye Bakanlığı, eski Ticaret Bakanlarından Mahmut Nedim Gündüzalp, Anadolu Bankası Genel Müdürü Macit Kayra İktisat profosörlerinden Halit Kemal Elbir ile İş Bankası müdürlerinden Kemal Sinoplu'yu tasfiye heyeti olarak görevlendirmiştir.

Bakanlık, tasfiye işi ile İş Bankasının görevlendirildiğinden, banka, teknik yardım, teknik eleman, gerekirse malî yardımlarda bulunacaktır.

Tasfiye heyetinin düzenliyeceği kesin bilânço Maliye Bakanlığına, verilecek Bakanlık, gerekirse bu konuda ayrılmış olan fondan Türkiye Kredi Bankası mudilerine tevdiatta bulunacaktır.

XIII — RUPİNİN DEĞERİ DÜŞTÜ

Hindistan'ın kararına sebep olarak ihracatı teşvik gösteriliyor. Yeni Delhide resmen açıklandığına göre Hint rupisinin değeri yüzde 36,5 oranında düşürülmüş bulunmaktadır. Rupinin yeni itibari değeri tesbit edilmiştir. Bir rupi 100 nin karşılığı 0.186121 gram altın yerine 0.11851 gram altındır. Amerikan dolarının yeni karşılığı 76 rupi yerine 7.50 rupidir. Ve bir İngiliz sterlininin de 13.33 rupi yerine 21.00 rupidir.

Açıklamada ayrıca 6. Haziran sabahı Hindistan saati ile sabah ikide yürürlüğe giren kambiyo raicinden sonra bütün ihracatı geliştirme projelerinin kaldırıldığı da bildirilmektedir.

XIV — İNGİLTEREDE VERGİ ORANINI YÜZDE 41,5 DAN YÜZDE 15 E İNDİRİLİYOR

Pek yakında İngiltere Parlamentosundan çıkacak bir kararla İngiltere'deki şirketlerde hisse sahibi bulunan 300 - 400 Bin kadar Amerikalı elde ettikleri kazançlarından dolayı bundan böyle çok daha az vergi ödeyeceklerdir.

İngiltere Maliye Bakanlığı tarafından açıklanan tasarıya göre, İngiliz şirketlerinin Amerikan sermayedarlarına ödedikleri dividantlara tatbik etmekte oldukları şimdiki yüzde 41,5 luk vergi oranı bundan böyle yüzde 15 olarak uygulanacaktır.

Mevcut Amerikan sermayesini İngiltere de tutabilmek ve yatırımları çoğaltabilmek amacı ile alınacak olan vergi indirim kararı için İngiltere Maliye Bakanlığı ile Amerika Birleşik Devletleri hükümeti arasında müzakereler başlamıştır.

Mükerrer vergi anlaşması tadilâtı, İngiltere'nin teklif ettiği şekilde sağlanabilirse ilgililere göre büyük ölçüde Amerikan sermayesinin İngiltere'ye gelmesi mümkün olacaktır.

XV — 1966 YILINDA YARIM MİLYON İŞÇİYE İHTİYAÇ VAR

Ortak pazar çalışma komisyonu, birliğe dahil memleketler ile istişarelerde bulunduktan sonra (1966 Yılında ortak pazarda iş piyasası ve serbest işçi hareketleri) ismi altında bir broşür yayınlamıştır. Bu broşürde bilhassa belirtildiğine göre, 1966 de ortak pazar memleketlerinde yarım milyondan fazla işçiye ihtiyaç gösteren bir sıkıntı ile karşı karşıya kalınabilecektir.

XVI — RUSYA'DA İNGİLİZ KAMYON FABRİKASI

İngiltere'nin Leyland otomobil fabrikalarına mensup bir heyet Sovyetler Birliği Başkanı Aleksei Konyegin tarafından yapılan davet üzerine Moskova'ya hareket etmiştir. İlgililer tarafından sürpriz davet olarak yorumlanan bu ziyarette Başbakan Kosygin tarafından İngiltere'nin en büyük otomobil fabrikası olan Leyland temsilcilerine Rusya'da bir kamyon fabrikasının kurulması teklif edilecektir. Heyet mensupları beraberlerinde bir otomobil fabrikası plânını da götürmektedir.

XVII — KANADA PETROLLERİNDE JAPON SERMAYESİ

Japonya'nın en büyük petrol şirketi olan Japex firması temsilcileri Kanada hükümeti ile yaptıkları görüşmeleri tamamlamışlar ve Kanada'nın Alberto Petrollerini istihraç ve rafine etmek üzere kurulacak büyük bir şirketin yüzde 55 nisbetinde hissedar olmayı kabul etmişlerdir. İsmi henüz konmamış olan yeni petrol şirketinin şimdilik 50 Milyon Dolar sermayeli olacağı bildirilmektedir.

XVIII — FORT İSRAİL'DE YATIRIM YAPIYOR

Fort otomobil fabrikası tarafından açıklandığına göre, İsrail'de otomobil ve kamyon montaj fabrikası kurmak üzere Palestine otomobil fabrikası ile müzakerelere başlamıştır. Bildirildiğine göre müzakereler olumlu bir şekilde sonuçlanacak olursa Palestine firması 12 ay içinde otomobil istihsaline başlayabilecektir.

— O —

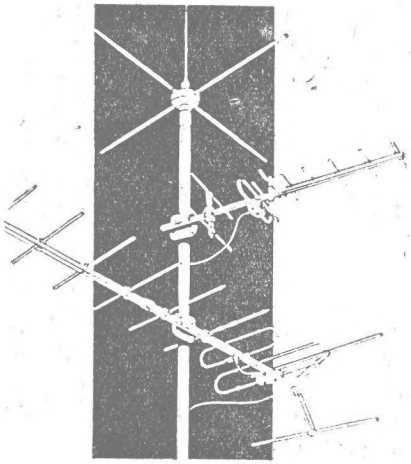

Fiat İstatistikleri ve Geçinme İndeksleri

Erol EVGİN

konomik ve sosyal hayatla meşgul olan her ferdi ilgilendiren ucuzluk veya pahalılık konusu dolayısile bugün fiatlar genel seviyesi ile ilgilenmiyen kalmamış gibidir. Bu yazımızda fiatların dünya ekonomisindeki gelişmesi ile son zamanlarda memleketimizde beliren pahalılık konusu üzerinde duracağız.

Bilindiği gibi, fiat, genellikle mal ve hizmetlerin para birimiyle değerlerini ifade eder. Mal ve hizmetler ise sayı ile ifadesi mümkün olmayacak kadar çeşitlidir. Bu itibarla fiatlar genel seviyesini belirten istatistiklerde, dolayısile geçinme indekslerinde görünecek maddelerin seçimi çok mühimdir. Bu seçim daha ziyade araştırma imkânlarıyla kayıtlıdır. İstatistik birimin seçiminde birimin evsafının iyice belirtilmesi şarttır: «yumuşak» veya «sert» buğday; «zeytin», «pamuk» veya «çiçek» yağı; «doktor muayenehanesinde» veya «evde» konsültasyon ücreti, gibi... Bundan başka, fiatın tedavül şekli, yani satış veya alış fiatı mı olduğu, ayrıca toptan veya perakende fiatları mı ilgilendirdiği belirtilmelidir. Misâl:

Deniz Ürünleri fiatlarının senelik indeksleri (1)

(1949 yılı 100 alınarak)

Pazarlar	1951	1952	1953	1954	1955	1956	1957
Sandalda	116,6	130,4	123,8	137,6	150,8	172,6	196,1
Paris'te toptan pazarlar	121,1	135,6	129,0	146,7	145,0	155,9	175,6
Konserveler	106,4	110,0	111,4	108,2	107,1	111,2	120,8
Toptan pazarların tamamı	114,5	125,9	121,1	129,8	132,2	144,9	163,2

Ayrıca, fiatlar mahal ve tarihe, nakil şekline göre de değişebilir. Meselâ, aynı maddenin fiatı 50 hanelik bir köyde başka, bir şehrin işlek mahallinde başkadır. Genellikle, ucuzdan pahalıya doğru, aşağıdaki sıra takip edilebilir:

a) Banliyö pazarları

b) Şehir pazarları

c) Seyyar satıcıları

d) Gıda maddesi satan büyük mağazalar

e) Banliyö dükkânları

f) Şehir dükkânları

Bütün bunlardan başka, fiata daha birçok faktörler tesir edebilir: satış şartları, teslim tarih veya şekli, tediye tarihi veya şekli, sosyal veya ticarî sebepler, dinî sebepler, gibi... Konuyu fazla dağıtmadan, fiat istatistiklerinin dünyadaki gelişmesini inceleyelim.

Bilindiği gibi, asrımızda, bilhassa 1930 buhranından sonra bütün memleketlerde fiatlar genel seviyesi ve bununla ilgili istatistiklere alâka artmış ve aşağı yukarı her memlekette bu konuyla iştigal edecek bürolar daireler ve hattâ bakanlıklar kurulmuştur.

Bu müesseseler iktisadî ve sosyal gelişme içinde konjonktürü tespit ile konjonktürün fiatlarla bağlantısını incelerler. İkinci Dünya Harbi'nden sonra son yirmi yıl içinde bir misâl olarak Kore Harbi'ni gösterebiliriz.

1950 Haziran ayından Aralık ayına kadar ham madde fiatları Almanya'da % 15, Hollanda'da % 20, A.B.D. ve İngiltere'de ise % 57 bir artış kaydetmiştir. Aynı devre zarfında Fransa'da ithal malı sınaî ham madde fiatları % 54, yerli ham madde fiatları % 35, toptan fiatlar genel seviyesi ise % 23 artış kaydetmiştir. Bunları istatistikî bir misâlde görelim:

(Toptan fiatlar indeksleri (2) ye bakınız).

Ayrıca, hayat pahalılığından bahsedilirken ilk akla gelen, paranın satın alma gücünün memleketler arasındaki mukayesesini aşağıdaki cetvelde görebiliriz:

(Paranın gıda maddesi satın alma gücü (3) e bakınız.)

Memleketimizde de fiat indekslerini incelediğimizde fiatı millî bir ölçü kabul edilebilen ekmek fiatı'nın iki büyük şehir olan İstanbul ve Ankara ile müstahsil bölge şehri sayılan Konya ile yapılan

Toptan fiatlar indeksleri (2)

(1950 yılı 100 olarak)

Memleketler	1938	1949	1950	1951	1952	1953	1954
Belçika	26	95	100	121	114	107	106
Danimarka	38	89	100	127	124	116	116
İtalya	2	105	100	114	107	107	108
Fransa	5	92	100	128	134	128	126
Hollanda	32	89	100	122	120	115	116
İsviçre	49	102	100	112	109	105	106
A.B.D.	50	96	100	111	108	107	107

Paranın gıda maddesi satın alma gücü (3)
(A.B.D. = 1 e nispetle muhtelif memleketlerde bir saatlik kazanç)

	Harpten evvel		1950 yılında
1. A.B.D.	1,00	1. Avusturalya	1,07
2. Avusturalya	0,92	2. A.B.D.	1,00
3. Kanada	0,86	3. Norveç	0,84
4. Danimarka	0,73	4. Kanada	0,78
5. Fransa	0,68	5. Danimarka	0,73
5. Norveç	0,68	6. İsveç	0,63
7. İsveç	0,60	7. İngiltere	0,62
8. Almanya	0,51	8. İsviçre	0,46
9. Finlandiya	0,49	8. Çekoslovakya	0,46
9. İsviçre	0,49	10. Finlandiya	0,39
11. İngiltere	0,46	11. Almanya	0,38
12. Hollanda	0,45	12. Hollanda	0,38
13. Avusturya	0,38	13. Fransa	0,31
14. Çekoslovakya	0,34	14. Avusturya	0,28
15. İtalya	0,26	15. İtalya	0,24
16. Rusya	0,24	16. Rusya	0,14

mukayesesinde fiat eğrisinin paralel olmadığı, ekmek fiatının bazı yıllar İstanbul ve Ankara'da, bazı yıllar ise Konya'da yüksek olduğu görülecektir.

Ekmek fiatının 1955 - 1964 yılları arasında İstanbul, Ankara ve Konya şehirlerindeki mukayesesi (4)

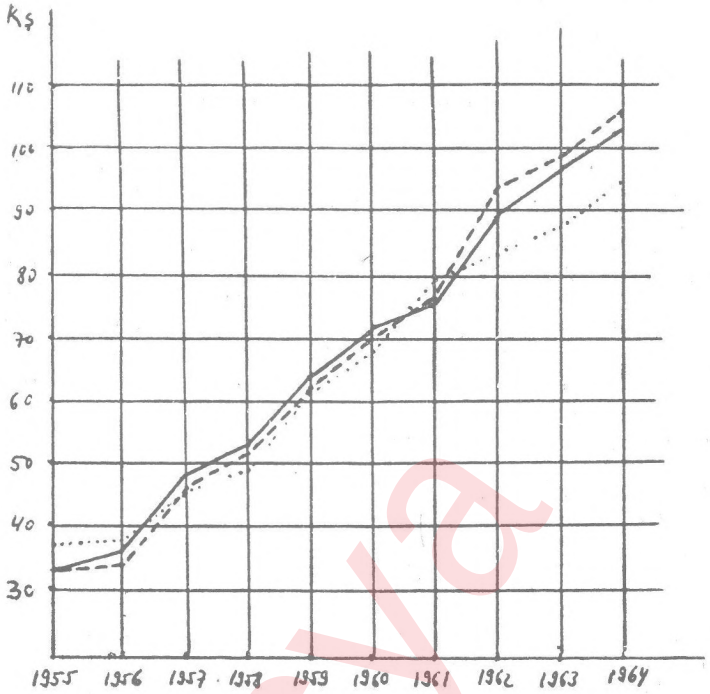

———— İstanbul — — — — Ankara ..... Konya

Geçinme indekslerinin iki büyük şehir arasındaki mukayesesi ise bize aşağıdaki durumu verecektir :

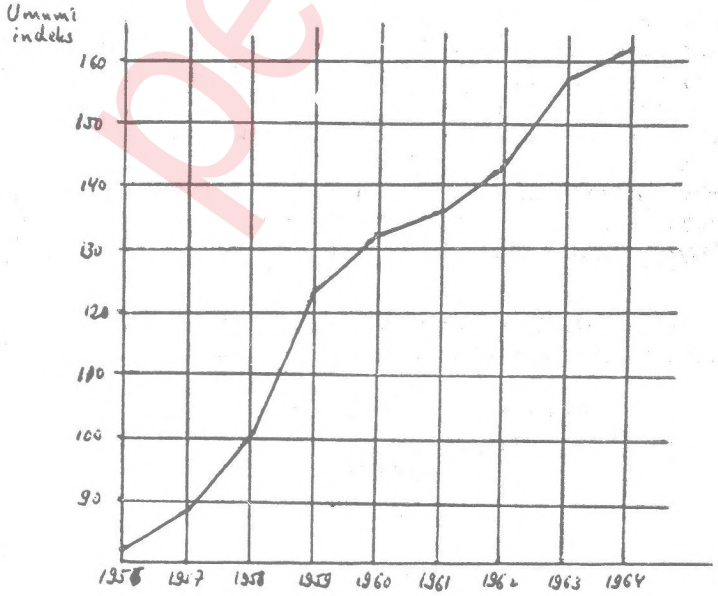

Yukarıda gösterilen misaller büyük şehirlerimizdeki pahalılığı bariz olarak belirtmektedir. Nitekim İstanbul Ticaret Odası'nca neşredi len İstanbul Ücretliler Geçinme İndeksi'ni tetkik ettiğimizde aşağıdaki eğri bize hayat pahalılığının seyrini gösterecektir.

Bu durumda memleketimizdeki hükûmetlerin ekonomik konulara ne kadar önem vermeleri gerektiği iyice anlaşılmaktadır.

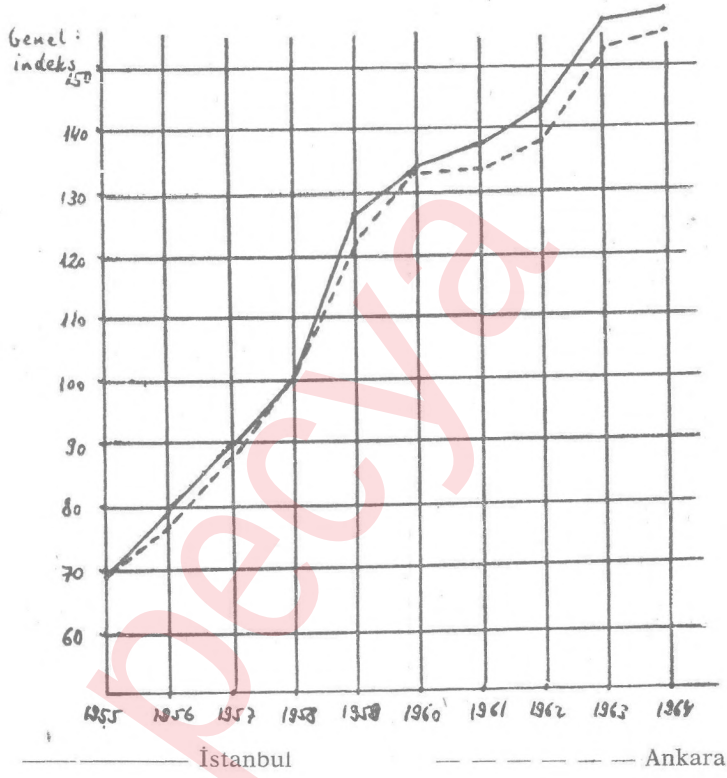

(1) ve (2) L'Evolution desPrix Depuis Cent Ans «Alfred Marc»
(3) Revue Mensuelle du Ministère du Travail des Etats-Unis
(4) Devlet İstatistik Enstitüsü'nün Aylık İstatistik Bülteni

—0—

Tarım Davamız

Tarım Kesiminde Ekim Alanının Durumu

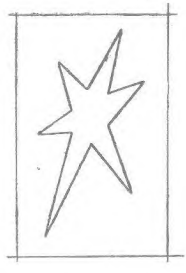

Dr. Tunca TOSKAY

Türkiye ekonomisi bugün halâ tarıma dayanmaktadır. Geçen yıllardaki çabalar ekonominin bu özelliğinde büyük değişiklik yapamamıştır. Biz bu yazımızda tarım kesiminde yaratılan gelirin önemli kısmını sağlayan, yine bu kesimde bulunan nüfusun büyük kısmını istihdam eden tarla tarımının üretimde kullandığı asgari üretim faktörü olan toprağı inceliyeceğiz.

Tarımda kullanılan tokrakların varlığını ve kimyasal gücünü yitirmeksizin, uzun dönemde en yüksek ortalama verimi sağlamayı optimal kullanım olarak tanımlayabiliriz. Şimdi bu tanıma göre tarla tarımı yaptığımız toprakların durumunu görelim.

1. Tarla tarımı yapılabilecek toprakların sınırı ve varlıklarının korunması :

Türkiye'de tarla tarımında kullanılan toprakların alanı son yılarda devamlı bir genişleme götermiştir. 1938'de 13 150 000 hektar olan ekim alanı 1964'te 23 843 000 hektara ulaşmıştır. 1938'i 100 kabul edersek endeks 1964'te 181, 3'e çıkmıştır. Acaba tarla arazisinin devamlı genişlemesini olumlu karşılamak mümkünmüdür- Türkiye'de tarla tarımında kullanılabilecek toprakların sınırı nedir? Bu gün sınır aşılmış mıdır?

Artık ekim alanındaki genişlemeyi olumlu karşılamaya imkân yoktur. Çünkü güvenilebilecek bir etüd olan Harvey Oakes'ın incelemesine göre toprak varlığında herhangi bir azalma olmaksızın Türkiye'de kullanılabilecek arazi miktarı 16 397 350 hektardır. Böyle olunca topraklarımızın ancak %21'i ekime elverişli bulunmaktadır. Halbuki 1964 'te ekili toprakların toplam araziye oranının %30,6'ya ulaştığı görülmektedir. Demekki toprak varlığını tehlikeye sokmadan tarla tarımı yapılabilecek toprakların sınırı çoktan aşılmıştır. Ancak bu sınırın Türkiye'nin doğal şartlarından ötürü diğer ülkelere oranla daha dar olduğuna da işaret edelim. Örneğin; Macaristanın tüm topraklarının %75'i, Hollanda'nın %68'i, Fransa'nın %63'ü, B. Almanyanın %60'ı, Bulgaristan'ın %52'i, İspanyanın %43'ü ekime elverişlidir.

Böyle olunca Türkiye topraklarının büyük kısmında erozyon tehlikesi başgöstermektedir. Amerikalı toprak uzmanı D. W. Klauss'un 1956 tarihli raporuna göre topraklarımızın 3/4'ünde erozyon vardır.

Demekki Türkiye'de tarla tarımında kullanılan toprakların varlığı tehlikede

bulunmaktadır. Kısa dönemlerde ürün almak için ekim alanına katılan topraklar, uzun dönemde elden çıkmakta, kapladıkları alanlar ürün getirmeyen alanlar kategorisine dahil olmaktadır.

2. Tarla tarımında kullanılan toprakların kimyasal gücünün korunması ;

Toprakların kimyasal gücünü koruma hususunda çeşitli yollar vardır. Örneğin her yıl topraktan bitkilerin aldıkları maddeler gübre ile tekrar toprağa verilir. Yahut münavebe yöntemi uygulanarak toprağın farklı katlarından farklı maddelerin bitkiler tarafından alınması sağlanır, bu arada toprak kullanılmayan kısımlarını yeniler. Ayrıca münavebeye giren bitkiler toprağa bazı elemanlar verebilir. Ancak münavebe yöntemi bu yöntemde kullanılacak bitkilerin yetişmesine yetecek yağış varsa uygulanabilir. Aksi halde münavebe yönteminden yararlanmak mümkün değildir. Böyle durumlarda nadas yöntemi uygulamak zorunlu olur.

Türkiye'nin Kimyasal Gübre Arz ve İhtiyacı
(ton)

Yıl	Üretim (T)	İthalât	Toplam arz	Plân hedefi	Fark
1964	355 000	82 603	437 603	665 000	227 397
1965	360 000	308 433	668 433	860 000	191 567

Nadasa Ayrılan Topraklar (bin ha.)

Yıllar	Toplam tarla arazisi	Nadasa ayrılan arazi	%
1962	23 215	8 048	34,6
1963	23 913	8 637	36,1
1964	23 843	8 476	35,5

Bu üç yöntem bir arada da uygulanabilir. Türkiye'de topraktan alınan maddelerin tekrar göbre ile geri verilmesi mümkün olmamaktadır. Yıllık 14 milyon ton olarak hesaplanan doğal gübre üretiminin büyük kısmı tezek olarak yakılmaktadır. Sun'i gübre üretimimiz ihtiyacımızın çok altındadır. Toprağa atılan kimyasal gübre hususunda D.P.T.'nin öngördüğü mütevazi hedefler dahi gerçekleştirilememektedir. Aşağıdaki küçük tablo durumu açıklamaktadır.

Görüldüğü gibi ne doğal gübreyi toprağa verebiliyoruz, nede yeterince kimyasal gübre kullanıyoruz. Böyle olunca, yalnız tahıl bakliyat, tütün, patates, şekerpancarı gibi sınırlı sayıda bitkilerin heryıl topraktan çektiği 1 milyon ton kadar azot, forfor, ve potas gibi elemanları toprağa vermek mümkün olmamaktadır.

Ayrıca yurdumuzun bir çok bölgesinde yağışın yetersizliği münavebe yöntemini geniş ölçüde uygulamaya engel olmaktadır.

Yukarda ekime elverişli topraklar yönünden yurdumuzun oldukça fakir olduğuna isaret etmiştir. Birde ekilebilecek arazinin %35'ni nadasa ayırarak boş tutmanın maliyeti epey yüksektir.

Buraya kadar söylediklerimizle tarla tarımında kullanılan toprakların varlığını ve kimyasal gücünü gereken şekilde koruyamadığımız ortaya çıkmaktadır.

Toprakların optimal kulanımını toprağın varlığını ve kimyasal gücünü yitirmeden uzun dönemde en yüksek ortalama verimi almak olarak tanımlamıştık. Bu durumda tanımın birinci kısmı

gerçekleşmemektedir. Esasen tanımın ikinci kısmının gerçekleşmesi geniş ölçüde birinci kısmın gerçekleşmesine bağlıdır. Bu zorunluluğu bir yana bıraksak uzun dönemde en yüksek ortalama verimi sağlıyacak organizasyon tarım kesimimizde mevcut mudur?

3. Uzun dönemde en yüksek ortalama verimi gerçekleştirme yönünden tarla arazisinin işletmeler arasında bölünüşü;

Bu yıla kadar tarımsal işletmelerin sahip oldukları ekim alanaları hususunda dayanılan kaynak 1952 Tarım Anketi idi. Bu yıl 1963 Tarım Sayımı sonuçları yayınlanmış ve iki kaynak arasında mukayeseler yapmak mümkün olmuştur.

Rakkamlardan ilk çıkarılabilecek sonuç, ortalama işletme cesametinin küçülmekte olduğudur. Meselâ 1952 Tarım Anketine göre 77 dekar olan işletme cesameti 1963 Tarım sayımına göre 49 dekara gerilemiştir.

Aşağıdaki tabloya dikkat edilirse işletmelerin tasarrufunda bulunan toprakların dağılışında bir dengesizlik olduğu görülmektedir. Toplam işletmelerin % 60'ının işledikleri alan 1-50 dekar arasında değişmektedir. Bu işletmelerle prodüktif şekilde tarımsal faaliyette bulunmak mümkün değildir. Diğer taraftan bazı çok büyük alanlara sahip işletmelerinde bu araziden en iyi şekilde yararlanamadıkları düşünülebilir.

İşletmelerin işledikleri alanların yeterli olmaması yanında birde işletme arazilerinin bir çok parçaya ayrılmış olması problemi vardır. Bu hususta verimin düşmesinde rol oynamaktadır. Meselâ 1963 Tarım sayımına göre;

Arazi parçası	İşletme sayısı
1	297.639
2 — 3	644.690
4 — 5	617.453
6 — 9	772.694
10 +	768.471

Toplam 3.100.947 şeklindedir.

Arazi parçası 1-5 arasında olan işletmeler toplamın % 41'ni, 5 ten yukarı olan işletmeler % 59'nu teşkil etmektedir.

Sonuç olarak, tarla tarımında kullanılan topraklardan optimal şekilde yararlanmak için gerekli hususlardan hiçbiri tarım kesimimizde uygulanamamaktadır. Böyle olunca tarım kesiminin yeniden düzenlenmesi problemi bütün açıklığı ve önemi ile karşımıza çıkmaktadır.

1963 Tarım Sayımına Göre İşledikleri Alan itibariyle İşletmeler

İşletme sahası (dekar)	İşletme sayısı % Toplam işletmeler	İşledikleri alan % Toplam alan
..... 20	36,103	6,863
21 50	24,568	16,933
100 500	27,140	63,062
501 999	0,314	4,405
1000 4999	0,084	3,958
5000 ..... +	0,001	2,367
Topraksız işletmeler	8,789	—
Toprağını kiraya verenler	2,990	—
Devlet Müessese ve çiftlik.	0,0002	2,382
Toplam	100.	100.

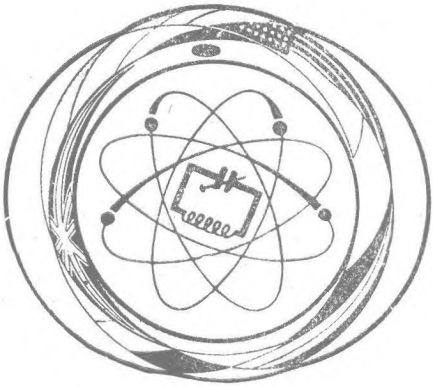

İhracatın Geliştirilmesi ve İSRAİL

Yüksel BİLGİN

Bu günlerde Memleketimizde ihracatı arttırmak yolunda girişilen teşebbüsler ve yapılan toplantılar üzerine küçük, fakat kalkınma çabasında Alman mucizesini'de aşan bir muvaffakıyete erişmiş ve ihracatını imkânlarına nispetle çok gelişitirmiş bir ülkeden: İsrailden bahsetmek istiyoruz.

Gayrı safı Milli gelirinin % 25 ini yatırımlara harcıyan ve bu suretle kalkınma hızını % 11 gibi rekor bir seviyeye çıkaran İsrailin 1965 yılı ihracatı 440 Milyon Dolardır. Bu rakam turizm ve diğer hizmetlerle 700 Milyon Dolara baliğ olmaktadır. Bu memleketin sadece naranciyeden bir yılde elde ettiği ihracat geliri 800 Milyon Türk lirasıdır. Bu rakkamlar bazı kimselerce küçümsenebilir. Fakat İsrailin Nufusunu ve arazisini düşünerek bir yargıya varmak lâzımdır.

ŞİMDİ: İsrailin ihracatını geliştirmek için baş vurduğu tedbirleri kısace inceleyelim.

a — İsrailde gerekli sermayenin ve teknik bilginin kafi olmayışı yabancı sermayeden istifadeyi lüzumlu kılmış ve yabancı sermayeyi teşvik kanunu kabul edilmiştir. Bu kanuna göre yabancı sermaye ve vergi muafiyeti ve Kâr transferi tanınmıştır. Ancak bu haklardan istifade edebilmek için yatırımların İsrail Yatırım Merkezi tarafından tasvip edilmesi ve istihsalinin en az % 50 sini ihraç etmeyi taahhüt etmesi şart koşulmuştur.

b — Yabancı sermayenin yanında yeni kurulan Şirketlerin hisse senetleri borsada satılmak suretiyle, halkın küçük tasarruflarından de istifade yoluna gidildi. Ayrıca Devlet'de İhracat yapacak Fabrikalara bol kredi verdi ve kalkınma bütçesinde bu tesislere öncelik tanıdı.

c — İkinci maddedeki tedbirleri kâfi görmeyen devlet ihracat için çalışan sanayici ve Ziraatcilere sağladığı krediyi nispeten düşük faizlerle verdi ve yine ihracat için imal edilen malların ham maddelerinin ithalini kolaylaştırdı.

d — İhraç edilecek malların uluslar arası Standardlara uygunluğunu kontrol etmek ve böylece diğer memleket malları ile rekabetini sağlamak üzere bir Standardlar Enstitüsü kurdu. Bu enstitü Uluslararası teşkilatlarla temasa geçerek dış pazarlarda kabul edilmiş standardları tespit etti. ve kendi ihraç mallarının bu Standardlara uymasını şart koştu. Aksine hareket eden ihracatçıların mallarının ihracını yasak etti. Bu suretle İsrail avrupa devletleri tarafından, Avrupa dışında kendi Standardlarına uyan ilk devlet olarak ilân edildi.

e — İhraç edilecek malların nakil sırasında Bozulmamasını sağlamak ve onları Dış pazarlara daha cazip bir şekilde arz etmek için paketleme ve ambalajlama sanayii kuruldu. İsrail zamanla kendi ihtiyacını karşıladıktan sonra ambalaj ve paketleme malzemeside ihraç etmeye başladı.

f — İhraç malarının Uluslararası standardlara uygunlukları ve paketlenmeleri sağlandıktan sonra pazarlama safhasına geçildi. Önce Narenciye, Yumurta, ve yer Fıstığı gibi ana ihraç mallarının ayrı ayrı pazarlama teşkilatları kuruldu. Ayni zamanda ihracatçıların bu teşekküllere Üye Olmaları kanunla mecburi kılındı. Bu suretle muhtelif küçük ihracatçıların kendi arasında rekabet etmeleri önlendiği gibi bunların dış piyasalarda yabancılara karşı rekabetleri daho kolay ve müessir bir hale getirildi. Pazarlama Teşekkülleri aynı cinsten olan bütün İsrail Menşeli mallar için tek marka kabul etti. Ve böylece bir çok markanın reklâmını yapmak müşkülâtından kurtularak tek markanın tanıtılması yolunda faaliyetini geliştirdi. Bu teşekküller aynı zamanda nakliye işini de, deruhte ettiler. bunların ihraç edeceği mallar büyük miktarlar tutacağından lüzumlu vasıtalar kolaylıkla temin edildi.

Bu Teşekkülleri Devlet'de ayrıca Bir Fon tahsis etmek suretiyle destekledi. Müstahsil gübre, tohum, ve fidan gibi ihtiyaçlarını bu Fon dan istifade ederek karşıladı. Zamanla gelişen bu teşekküller yabancı memleketlerde devamlı temsilcilikler açtılar ve Satışlarından mesul oldukları malların reklâmlarını yaparak yeni alıcılar bulmaya çalıştılar.

g — İsrail İhracatını geliştirmek için tanınmış dünya Fuarlarına da iştirak etmeyi prensip edindi. ve ayrıca Uluslar arası TEL - AVİV Fuarını'da tertipledi. Bununla birlikte (İsrail Fuarlar ve Sergiler) Şirketi) ni kurdu. Bu Şirket Fuarlardaki İsrail Pavyonlarının hazırlanması ile vazifelendirildi.

h — Dış Pazarlara ihraç edilecek malları vaktinde, Ucuz'a ve Döviz kaybına meydan vermeden Ulaştırmak için beynelmelel hatlarda çalışacak Milli Nakliyat Şirketleri Kuruldu. Bu meyanda ZİM Milli Denizcilik Şirketi geliştirildi. Soğuk hava tertibatlı süratlı gemiler ve turizim hizmetleri için ihtiyacı karşılayan gemiler satın alındı. Bu gün İsrailin Ticaret Filosu bir buçuk Milyon tona yaklaşmış tır ve İsrail İhraç edeceği maları kolaylıkla istediği yerlere nakledebilmektedir. Ayrıca hava Yolları ile de İsrail Çiçek, Sebze, ve Meyva gibi pazarlara hemen arz edilmesi gerekli malları Avrupaya ulaştırabilmektedir.

i — Bu tedbirlerden başka gayesi ihracatı desteklemek ve araştırma yapmak olan resmi hüviyeti İsrail İhracat Enstitüsü kuruldu. Bu kurum yabancı Ülkelerde pazarlama araştırmaları yaparak elde ettiği bilgileri ihracatçılara bildirir, yabancı Ülkelerden ihracatçıları davet ederek onlara israil in İhraç mallarını tanıtır. Bunların yanında İhracat yapacak Sanayici ve ziraatçilere,de tavsiyelerde bulunur. Onlara dış pazarlar hakkında bilgi verir.

j — İsrailli ihracatçıların, ihracatın yapıldığı memleketlerdeki ödeme aksaklıklarının garanti altına alınması ve ödeme aksaklığı yüzünden ihracatçıların zarar görüp Faaliyetlerini tatil etmelerine karşı DİŞ TİCARET RİZİKOLARI Sigorta Şirketi kuruldu. Bu Şirketin RİZKOLARI iki kısımda toplanabilir.

I — İthalatçı tacirin borsunu ödememesi gibi Ticaret rizikolar.

II — İthalatçı ülkenin döviz transfer edememesi, İç harp ve harp gibi benzeri siyasi RİZİKOLAR.

Bu Şirket yukarda zikr edilen rizikolardan meydana gelen zararın % 95 ini karşılar. Bunlara karşılık Şirket Ortalama % 07 nispetinde Sigorta Primi alır ve kâr gayesi gözetmez.

İsrailin yeni kurulan Afrika Devletleri ve Güney Amerika gibi İhtilaller memleketlerine ihracatını arttırmak ve teşvik etmekte bu sigortanın önemli rolü olmuştur.

Bütün Tedbirler sayesinde İsrailde Zirai istihsal ve sanayi mamulleri Dahili pazarlar istihlâkının fevkinde artmış, işsizlik kalkmış ve fert başına düşen milli gelir Batı Avrupa ülkeleri seviyesine yükselmiştir.

— o —

BALIKÇILIK OKULU AÇILMASI ÇALIŞMALARI DOLAYISİYLE

Türkiye Balıkçılığı ve eğitimi

Öğ. Gr. Süleyman ARISOY
A.Ü. Dil ve Tarih-Cografya Fak.

Millî Eğitim Bakanlığından, Eylül 1960 tarihinde (Türkiye Eğitim Plânı) etrafında hazırlanan komitesinde görüşülürken :

«Millî Eğitim ana gayelerini tesbit için bu faaliyetin asıl millî hedeflerimiz içindeki yerini ve hizmetini tesbit etmek lâzımdır. Türk Milleti olarak hedefimiz ve ana gayemiz, milletçe bekamızı temin etmektir. Bunun için maddi bakımdan müreffeh, manevi bakımdan ise sağlam ve seciyeli bir millet olmak lâzımdır. Millî Eğitim Programı ve çalışmaları, bizi bu hedefe ulaştıracak vasıta ve gayelerin en mühimidir». Şeklinde ifade edilen Millî Eğitimin esas maksat ve gayesi veciz bir şekilde ortaya konulmuştur. Çeşitli ilim ve bilim konularının eğitim ve öğretime alınması ile onun dayandığı sosyal, ekonomik kalkınma da sağlamış olmaktadır. Bu bakımdan, eğitim ve öğretimden uzak her davanın kalkınması temelsiz ve ilim, bilimden mahrum olması ile gelişme sağlıyamıyacaktır. Nitekim, Türkiye Balık Ekonomisi içinde can alıcı esas sebep bu olmuştur. Türkiye Balık Ekonomisi asırlar boyunca ilkel bilgi, söylenti, faraziye ve ilkel göreneklerle yürütüle gelmiştir. İşte bu sebepten geçmiş yıllarda bu davaya çeşitli devlet ve hususi sektörlerce gösterilmiş olan alâka, himaye ve çalışmalar daima verimsiz, neticesiz kalmıştır. Çünkü, Türk Balıkçılığı asırlar boyunca ilmi, teknik eğitim ve öğretim esaslarından yoksun olarak yürütülmesine çabalanmıştır.

Öte yandan; bilhassa devlet sektörlerinde, bu dava ve ilim şubesinin yönetici elemanları lisans ve diğer tahsil kademeleri bakımından da bu konu ile ta-

mamen yabancı, uzak ilim ve bilim şubesinden olan kişiler tarafından yürütülegelmiştir. Bu şartlar altında haliyle, Türkiye Balık Ekonomisinde bir gelişme beklenemezdi. Zaruri olarak, (Türk Eğitim Plânı) ele alınırken memleketin iktisadi, ticari ve sosyal kalkınmasında büyük, âni ve kolayca müspet etkileri olarak balıkçılığımızın bir eğitim problemi şeklinde derhal plâna alınması ve realize edilmesi gerekli görülmektedir.

1 — Türkiyedeki Balıkçılık Eğitiminin Durumu :

Geçmiş senelerde bu uğurda bazı teşebbüsler yapılmıştır :

1929 senesinde Balıkesir vilâyetine bağlı olarak Marmara adasında (Marmara Balıkçılık Mektebi) tesis edilmiştir. Aynı zamanda vilâyetce bütçeye gerekli tesisat konarak bu teşebbüs Marif Vekâletince o ara açılmakta olan muhtelif meslek mektepleri meyanında bir balıkçılık mektebinin açılması uygun görülerek desteklenmiştir.

Mektep on ay kadarlık bir zaman zarfında teşkilât ve tesislerini ikmâl ederek tedrisata girişmiş ve bu meyanda Bulgaristan'daki (Varna Balıkçılık Mektebi) de incelenerek, mektebin çalışma ve prgram sistemine uygun gelen bazı sistemleri de alınmıştır. Marmara Adası Balıkçılık Mektebi) talebelerine Balık, Balıkçılık ve Konservecilik gibi sair teknik ve ilmi bilgileri vermeye çalışarak aynı zamanda talebelerin istikbaldeki müstahsil avcılık tesis ve techiz sermaye ihtiyaçlarının temininde düşünmüştür. Böylece, bu mektebin kurulması ile bölge balıkçılığının kalkındırılması, mevcut ve küçükltülmüş bulunan balıkçılığın teşvik ve inkişafına çalışılmıştır.

Balıkçılık mektebi 1930 senesine kadar çalışmış bilâhare bu mevzu İktisat Vekâletine devrolunmuştur. Kısa bir duraklama devresinden sonra İstanbul, Boğaziçinde bir (Yüksek Balıkçılık Enstitüsü) kurulmuş ve bir müddet sonra bu enstitünün kütüphane vesair varlığı Yüksek Denizcilik Okuluna devrolunmuş, bu enstitü de lavolunmuştur.

Bu suretle, Türkiye Balıkçılığı ilim, bilim ve eğitiminden uzak olarak zamanımıza kadar gelmiştir. Memleket hesabına, Balıkçılık ve Balık Ekonomileri ileri gitmiş olan ilgili dış memleketlerde tahsil ihtiyaçı zaman zaman duyulmuş ve hatta bu umumi efkâra da aksettirilmiştir. Bay Ahmet Emin Yalman'ın 27 Eylül 1946 tarihli Vatan Gazetesindeki yazısı bu ihtiyaç ve şiddeti gayet açık, isabetli bir suretle ve bütün canlılığı ile el'an ortaya koymaktadır.

Geçen seneler boyanca, gerek devlet ve gerekse hususi teşebbüs aracılığı ile dış memleketlere birkaç genç tahsile gönderilmiş fakat bunlardan yurda döndükleri zaman istifade sağlanmamış, kendileri kıymetlendirilememiştir. Bu suretle geçen zaman emek ve tahsilleri heba olup gitmiştir. Bu gibi kıymetlerin teker teker bulunarak memleket hesabına kendilerinden gerekli yerlerde istifade sağlanarak çok hayırlı neticeler elde edilmesi el'an mümkündür.

2 — Dünyadaki Eğitim ve Araştırma Enstitüleri :

Dünyadaki Balık Ekonomileri ileri gitmiş olan devletlerin sahip oldukları balıkçılık eğitim, araştırma ve diğer enstitülerinin adet, kaliteleri ile gelişmeleri arasında sıkı bir korrelasyon vardır. Dünya yüzündeki bu devletlerin sahip oldukları enstitü adetlerine bakılacak olursa müşahedemizde şu neticeleri elde ederiz.

Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Teşkilatı :

Balıkçılık Divizyonu'nun (UN. FAO. FD) kayıtlarına göre :

A) — Avrupadaki Balıkçılık Enstitüleri :

Milli olarak 181 adettir. Bunlar :

Avusturya	— 9
Belçika	— 3
Danimarka	— 15
İtalya	— 17
Felemenk	— 9
İsyanpa	— 3
İngiltere	— 23
Finlandiya	— 4
Fransa	— 20
Fed. Almanya	— 27
Lüksenburg	— 1
Norveç	— 18
İsveç	— 12
Yugoslavya	— 2
Yunanistan	— 2
İzlanda	— 4
İrlanda	— 5
Monaka	— 1
Portekiz	— 4
Türkiye	— 2

B) — Asya ve Uzak Şarktaki Balıkçılık Enstitüleri:

Millî olarak 51 adettir.

Beynelmilel organizasyonların adedi ise 7 dir.

Millî Enstitüler :

Avusturalya	— 2
Malaya ve Singapur Federasyonu	— 1
Hongkong	— 1
Japonya	— 9
Yeni Zelanda	— 1
Tayland	— 6
Kamboçya	— 1
Formoza	— 2
Hindistan	— 15
Hollanda Yeniginesi	— 1
Pakistan	— 2
Vietnam	— 1
Seylan	— 1
Hawai	— 2
Endonezya	— 2
Yeni Kaledonya	— 1
Filipin	— 3

Görüldüğü gibi gerek Avrupa gerekse Asya ve Uzak Şarkta balıkçılıkla en ziyade ileri gitmiş olan devletler balıkçılık araştırma ve enstitüleri fazla olan devletlerdir.

3 — Japon Balıkçı Heyetinin Türkiye Balıkçılık Eğitimi hakkındaki Görüşü :

Türkiye ile Japonya arasındaki İktisadi ve Teknik işbirliği proğramına dayanarak, geçen yıl, memleketimize gelip 21 Ekim - 21 Kasım 1959 tarihleri arasında, tetkikat yaparak bunun sonucunda sundukları raporun (Umumî Eğitim Sistemi ve Balıkçılık Eğitimi) bölümünde Japon Balıkçı Heyeti Genel olarak Türkiye Eğitim Sisteminden bahsetmiş ve hükûmetin halen devlet bütçesinin % 15 ini eğitime tahsis etmek suretiyle geliştirme programı üzerinde çalıştığını ayrıca ilkokul tahsili mecburiyeti, orta ve meslek okullarını, yüksek teknik okul tahsilini diğer yüksek tahsilleri nmahiyetlerini belirterek halen 136.000 köy çocuğunun teknik eğitime tabi tutulduğunu zikretmiştir. Bundan sonra rapor da aynen şunlar belirtilmiştir.

«Eğitim imkânlarının genişletilmesinin bir neticesi olarak, okuma yazma bilmiyenlerin nisbeti 1923 senesinde, umumi nüfusun % 90ın iken 1960 senesinde % 60,4 (% 46,4 sı erkek; % 75,2 si kadın) e düşmüştür. Bununla beraber, % 75 i ziraat ile meşgul olan halkın ancak takriben 30.000 i balıkçılık sahasında çalışmakta bulunması, Türklerin balıkçılık eğitimine karşı alâkasızlıklarını mucip olmaktadır. Binaenaleyh, Balıkçılık eğitim müesseseleri hemen hiç yoktur. Bununla beraber Karadeniz sahilinde bulunan Beşikdüzü Enstitüsünde balıkçılığın eğitim programına dahil olduğu söylenmektedir. 1932-33 senelerinde genç balıkçılar yetiştirmek maksadıyla Marmara Denizindeki Marmara adasında bir Balıkçılık Enstitüsü açılmıştır. Bununla beraber, tamamen faydasız olduğu anlaşılınca enstitü

kapatılmıştır. Bu enstitüde takip edilen eğitim şekli hakkında bilgi mevcut olmamakla beraber, ihtimalki, ehil öğretmenler yoktur.

1951 Senesinde yabancı bir mütehassısın tavsiyesi üzerine, İstanbul Üniversitesinde bir Deniz Bipoloji Araştırma Enstitü kurulmuştur. 1955 senesinde Oseenografi, biyoloji, deniz mahsulleri işletme ve balıkçı tekneleri laboratuvarları Et ve Balık Kurumunun İstanbul Şubesinde tesis edilmiştir.

İstatistiklere göre, balıkçılık sahasında 30.000 kişi çalışmaktadır. Aynı zamanda balıkçılıkla beraber ziraat de yapan veya su mahsullerinin işlenmesi, nakil ve ticareti ile meşgul olanlar ile birlikte balıkçılık sahasında çalışanları nhakiki sayısı bu rakkamın bir kaç misli üstündedir. Bu itibarla, balıkçılığın geliştirilmesi için takip edilecek ana siyaset olarak, balıkçılık eğitimi veya daha ziyade Oseanografi sistemi yoluyle elemanlar yetiştirmek zarureti vardır. Aslında Türk çiftçi ve hayvancıdırlar. Bu sebepten, denize ve deniz kaynaklarına karşı pek az alâka duvarlar. Bu tarihi vak'anın bitmez tükenmez deniz kaynaklarına sahip Eğedeki deki bütün adaların eden çıkmasının menşedeki sebebi olduğu kanaatindeyiz.

Japon Balıkçı mütehassısları Heyeti raporunun diğer kısmında ve eğitim, öğretim ve araştırma esaslarından bahisle; sıhatli istatistikî malûmat toplanması ve Et ve Balık Kurumu İstanbul Balıkçılık Merkezindeki araştırmalardan balık üretilmesinde ve bol olan iç sulardan sahil mıntıkalarında göl ve koylardan tetkikatla faydalanılmasına çalışılması tavsiye edilmektedir. Eksper yetiştirilmesine lüzum vardır.

Bu mes'eleler memleket balıkçılığının gelişmesi için yapılacak uzun vadeli bir proğramda ele alınmalıdır... demektedir.

4 — Düşüncelerimiz :

Memleket iedizm at—um gşrırlf;ta mm

Memleketimizde halen İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi Hidrobiyoloji Araştırma Enstitüsü ve Et ve Balık KurumuBalıkçılık Araştırm Merkezi - İstanbul (BAM) ayrıca Ankara Üniversitesi Fen Fakültesi Zooloji Enstitüsü Hidrobiyoloji Kürsüsü gibi üç kıymetli eğitim ve araştırma müessesesi var ise de, bunların revizyona tabi tutularak bir kısmının maddi ve manevi takviyesi, vazife ve selâhayetlerle, yetkili ilim adamları ile teçhiz edilmeleri ve harekete getirilmeleri hülâsa, ilmi bakımdan zaruri bir reformasyona tabi tutulmaları gerekir.

Öte yandan, memleket balıkçılığının ekonomik, ticari ve mesleki eğitiminin de ilgili üniversitede ve bir kürsü halinde tesis edilmesinin zamanı çoktan gelip çatmıştır. Üniversitede ilk plân da bir (Balık Ekonomisi Kürsüsü) kurulması memleket hesabına duyulan ilk ve asil bir ilmi ihtiyaçtır.

İstanbul ve Marmara havzasında eğitim ve bilim faaliyeti gösterecek olan yeni bir (Balıkçılık Okulu) nun açılması suretiyle modern balıkçılık ilminin yayılması ve memleket balıkçılığının ilmi ve fenni surette garp ve ileri memleketler seviyesine ulaşmasını sağlıyacaktır. Bu uğurda gösterilecek olan faaliyet Türkiye balıkçılığını örf ve âdete dayanan geri balıkçılık av sistem ve vasıtalarından kurtaracak ve ileri balıkçı memleketler safına katacaktır.

Memleket dahilinde bu şekilde, eğitim ve araştırma merkezleri kurarak (Balık ve Balıkçılık Eğitimi) ni tesis etmek yanında öte taraftan; memleket dışına, balıkçılık ve balık ekonomisi ileri gitmiş olan memleketlere araştırma ve eğitim gayesiyle muayyen ve asgari derecede tahsil ve yaşlarını tamamlamış olan ve bu işe lâyık elemanlar göndermek yurda dönüşlerinde vatana yararlı olmalarını sağlamak gerekiyor.

Ziraatte Gelir Vergisinin Tatbiki (3)

Asis. Şerafettin AKSOY

Bu yazımızda, az gelişmiş bir ülke olan Türkiye'de iktisadi kalkınmayı gerçekleştirmek için ziraat sektörünün nasıl vergilendirilmesi gerektiğini ana hatları ile izah etmeye çalışacağız. Bütün az gelişmiş ülkelerin özellikleri arasında sayılan sermaye noksanlığı, bu ülkelerin iktisadi kalkınmasını firenlemektedir. Devlet siyasi bir suje olmakla beraber, aynı zamanda iktisadi ve sosyal fonksiyonları da ifa etmekle mükelleftir.

Zamanımızda, iktisadi kalkınmayı gerçekleştirmek için, Devletin özel teşebbüsü teşvik edici iktisadi tetbirleri alması ve alt yapı yatırımlarını gerçekleştirmesi lazımdır. Devletin bu işleri yapabilmesi için varidatını arttırması icab etmektedir. Günümüzde devletlerin varidatlarının büyük bir kısmı vergi hasılatından meydana gelmektedir. Çeşitli ülkelere göre bu nisbet %75 ile %95 arasında değişmektedir. Şuhalde iktisadi kalkınma cabası içinde bulunan ülkeler, de Türkiye'de bu ülkeler arasındadır, iktisaden kalkınabilmek ve çeşitli sosyal problemlerini halletmek için devlet masraflarını arttırmalıdır. Bu demektirki vergileri arttırmak lazımdır. Bu durumda, Devlet yeni vergi kaynakları arayacaktır?

Türkiye'de, milli gelir ve zirai gelir vergisi istatistikler incelendiğinde, ziraat sektörünün pek düşük bir vergi ödediğini görmekteyiz. Bu husus aşağıdaki tabloların tetkiki ile daha iyi anlaşılmaktadır.

Yıllar	G.S.M.H. (Milyon T.L.) (Cari Fiyatlarla)	Zirai Milli Gelir (Milyon T.L.)	Mükellef adedi	Beyan edilen Zirai Gelir Mıktarı T.L.	Ödenilen Zirai Gelir Vergisi Mıktarı T.L. (I)
1962	60300.8	21778.8	17279	107498392	267249697
1963	68490,4	24576.4	16433	120107499	24726169
1964	72940.3	24840.5	24957	157187662	35788063

Yukardaki tabloyu tetkik ettiğimizde gayri safi Milli hasılanın %30 - 35 ziraat sektöründen elde edildiği halde, 1965 sene sinde beyan edilen zirai gelir miktarı 107 milyon liradır. Aynı yıl ödenilen zirai gelir vergisi miktarı ise aşağı yukarı 27 Mil-

(1) 1966 mali yılı bütçe tasarısına ait gerekçe. S. 54. Tarımda Gelir Vergisi Goç. Dr. Z. Gökalp Mülayim, Milliyet Gazetesi 26 Ekim 1965.

yon civarındadır. 1963 senesi neticeleride bazı ufak değişikliklerle hemen hemen aynı nisbeti muhafaza etmektedir. 1964 senesi içinde aynı sözler söylenebilir. 1963 Tarım sayımı neticelerinin tetkikinden anlaşıldığına göre, 1963 senesinde Türkiye'de 3,5 milyon civarında çiftçi bulunmasına rağmen, Gelir Vergisi Kanunu ile mükellef tutulan çiftçi adedi 1964 senesinde 24957 dir.

Memleketimizde 1964 senesinde en fazla zirai gelir vergisi ödeyen Vilayetler aşağıda tabloda görüldüğü gibi Adana, İçel, İzmir, Manisa, Antalya, İstanbul, Aydın, Balıkkesir, Konya, ve Hatay olarak sıralanmaktadır.

İller	Mükellef sayısı	Ödenen Zirai Gelir Vergisi Miktarı T.L.	Mükellef Başına Ödenen Zirai Miktarı TL. (2)
Adana	3812	6659800	1744
İçel	1814	3448291	1901
İzmir	1412	3117540	2208
Manisa	1144	2986981	2611
Antalya	1588	2310557	1455
İstanbul	751	1893911	2522
Aydın	1325	1524483	1151
Balıkkesir	720	1251370	1738
Konya	1718	1131070	658
Hatay	956	1023709	1071

En fazla ziraî vergi ödiyen vilâyetlerde dahi ödenilen zirai vergi tabloda görüldüğü gibi çok düşük bulunmaktadır.

Kanaatimizce, daha evvelki yazımızda belirtmiş olduğumuz gibi Gelir Vergisi Kanunun'da küçük çiftçi muaflığı hududu çok yüksek tutulduğu için, 3,5 milyon çiftçiden ancak 24957 kişi Gelir Vergisine tabi tutulmaktadır. Küçük çiftçi muaflığını tayin eden işletme büyüklüğü ve yıllık satış tutarı hadlerini indirmek süretiyle vergiye tabi çiftçi adedini ve vergiye tabi zirai geliri arttıra bilirz. Bu sayede Zirai Gelir Vergisi hasılatını arttırmak mümkün olacaktır. Aynı zamanda amme masraflarına küçük çiftçilerinde vergi ödeme güçleri nisbetinde iştirakini sağlamak için, tahrirleri yenilemek suretiyle Arazi Vergisinin islah edilmesi lazımdır. Bu sayede bu vergininde hasılatının yükseltilmesi sağlanmış olacaktır.

Bu suretle ziraat sektörü hem Gelir Vergisi, hemde Arazi Vergisi ile vergilendirilmiş olacaktır. Küçük çiftçi muaflığının üzerinde gelir elde eden çiftçileri, Gelir Vergisi ve Muafiyet haddinin altında kalan çiftçileri ise Arazi Vergisi vergilendirmiş olacaktır. Bu iki vergiden her ikisine birden tabi olan mükellefler ise, ödedikleri Arazi Vergisini, zirai kazançlarından dolayı ödedikleri Gelir Vergisinden mahsup edecekler. Böylece çift vergilendirmede önlemiş olacaktır kanısındayız.

(2) Doç Dr. Z.Gökalp Mülayim Milliyet Gazetesi 7. Şubat. 1966

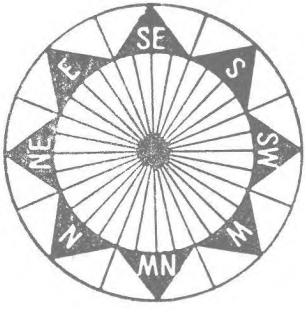

İşletmede Lojistik Meseleler

Güran TATLIOĞLU
Endüstri İdareciliği Uzmanı

İşletme Lojistiği deyimi, batı ülkelerinde son elli yılın ortaya çıkardığı işletme meslelerini incelemek amacı ile doğmuş bir işletme ihtisas dalını ifade etmektedir. Türkiye'de belki de ilk defa işletme lojistiğine bu yazı değinecektir.

Geçen yüzyıl, endüstri ihtilâlinden sonra doğan kütlevi istihsali yaşadı. Sonraları batı ülkelerinde, özellikle A.B.D. de bazı endüstri dalarında, «artık istihsal» ortaya çıktı. İhtisaslaşmış emek ve ihtisaslaşmış endüstri firmaları yoluyla gerçekleşen kütlevi istihsal, batı ülkelerindeki endüstri gelişmesini sağladı. Bu ülkelerin hayat standardını yükseltti. Fabrikalar istenenden, tüketilenden daha çok istihsale geçmeden önce pazarlama ve ona ilişkin meseleler pek önemli değildi. 20. yüzyılın başlangıcıyla batıda ilgi artık büyük çapta işletmelerin organizasyonu meselelerinden çok pazarların genişletilmesi, yeni pazarların bulunması konularına kaymağa başladı. Böylece firmalar, işletmecilik diliyle bir pazarlama çağına girmiş oldu.

Perakendeci ve toptancılar faaliyetlerini işletmenin büyüklüğü, mekanikleşme, organizasyon, gayretlerin daha iyi kontrolu açısından en verimli duruma sokarken pazarlama da kendi içinde çeşitli fonksiyonlara ayrıldı; satın alma, satma, ulaşım, depolama, finanse etme, risk taşıma, standartlaştırma, pazarlama bilgisinin toplanması ve haberleşme. Müstehlik arzu ve taleplerinin yakından takibi ile incelenmesi de piyasada eskisinden çok daha değişik çeşitli mal ve hizmetlerin doğmasını sağladı. Bugün işletmelerin daha verimli olmasını araştıran iktisatçı, mühendis ya da işletme idarecileri ise dikkatlerini büyük masraf tasarruflarının yapılabileceği lojistik alanlara çevirdiler.

İşletme Faaliyetlerinde Lojistiğin Yeri

Ekonomik faaliyetleri genel anlamda istihsal etme ve satma, dağıtma şeklinde ikiye ayırmak mümkündür. Burada istihsal etme imalâtı, tarımı ve madenciliği kavramaktadır. Dağıtım ise iki yanlı bir gayreti ifade etmektedir; talebi yaratma, talep edilen için fizikî arzu sağlama, Talep yaratma firmanın daha fazla kâr sağlama amacıyla kendi mal ya da hizmetleri için talebin arttırılması ile ilgili olarak müstehlikle yaptığı her türlü teması kapsar. Yaratılan bu talep için istihsal edilmiş mal ya da hizmetlerin müstehlike götürülmesi, diğer bir deyimle mal ya da hizmetlerin tevziine, dağıtımına işletme lojistiği denilmektedir.

Amerikan Pazarlama Birliği lojistiği «malların istihsal noktalarından istihlâk edildiği noktalara, kullanıldığı noktalara götürülmesi» şeklinde tanımlıyor. (1). Heskett, R. M. I. vie, N. A. Glaskowsy, ise (2); talep yaratma ve lojistiği faydalılık açısından ele almaktadırlar. Talep yaratma müstehlikde söz konusu mal için mülkiyet faydasını işlerken, lojistik mal ya da hizmetlerin yer ve zaman faydası üzerinde durmakda, onlarda bu faydaları yaratmaktadır. Yer faydalılığı mal ve hizmetlerin nakli, zaman faydalılığı ise malların depolanması, istenildiği anda müstehlike arzı şeklinde ortaya çıkmaktadır.

Askerî kavram ve terimlerle karşılaştırıldığında lojistik konusu daha iyi anlaşılmaktadır. (3). Bilindiği gibi askerî kuruluşlarda strateji, taktik, nihayet lojistik meselelerle uğraşanlar vardır. Strateji uzmanları, gayeleri tespit eden genel plânlamacılardır. Bir pazarlama organizasyonu içinde, buna benzer, pazar araştırması, reklâm satışlar gibi görevleri plânlama uzmanları yapmaktadır. Askerî taktikçilerin görevleri, önceden tespit edilmiş plânları amaçları gerçekleştirmek için uygulamaktadır. Pazarlamada bu tip işleri satıcılar ve satış örgütü yapmaktadır. Lojistik uzmanları ise askerî kurumlarda, gerekli malzeme ve teçhizatı yerine, zamanında sevketmekle diğer iki gurubu devamlı desteklemektedirler. İşletme lojistik uzmanlarının görevleri ise; ham madde, malzeme ve teçhizatın istihsal noktalarına, istihsal edilmiş mal ya da hizmetlerin istihlâk noktalarına en ekonomik şekilde dağıtımıdır.

İşletme Lojistiği Meseleleri

İşletme içinde lojistiğin yeri böylece tespit edildikten sonra, bu dalın kapsadığı alanın özel meseleleri üzerinde duralım. Genel olarak bu meseleler, depolama, ulaştırma, çeşitli ulaştırma imkânlarının fiatları, depo inşa etme ya da kiralama, depo yerinin tespiti gibi konulardır. Bir lojistik sistemin kurulması denkleminde ise müşteriye sağlanan faydanın standartları, firmanın şimdiki imkânları, istihsal edilmiş malların fiat politikası gibi faktörler kısıtlayıcı bir değer taşımaktadır. Bir lojistik sisteminin kurulup faaliyet geçmesinde ise; faaliyetleri yürüten gerkli bilgi akımı, envanter politikası ve kontrolu, istihsal envanter ilişkileri, faaliyetlerin işletme içinde yerleştirilmesi, depolama tekniği, trafik, lojistik sistemin maliyeti gibi konuların dikkatle incelenmesi gerekmektedir.

Daha sonraki yazılarda bu meseleler üzerinde, belli bir plâna göre, durulacaktır.

---

(1) Definitions Committee of the American Marketing Association, «1948 Report» «The Journal of Marketing, October, 1948) s. 202.

(2) J. L. Heskett, R. M. Ivie, N. A. Glaskowsy, «Business Logistics», (New York; the Ronal Press Co., 1964) s. 9

(3) R. S. Denenholz, «The Frontiers of the Marketing Thought & Science» (Chicago; American Marketing Association, 1957) s. 96

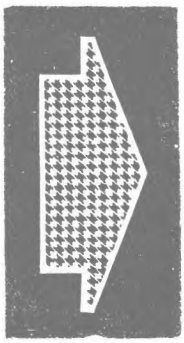

Parkinson Kanunu veya yükselen piramid

Nakleden: T. BERKER
Türkiye Odalar Birliği Sanaî
Dairesi Uzmanı

İş, tamamlanması için mevcut zamanı dolduracak şekilde genişler; Bu hakikatin genel olarak tanımı «kendine vakit ayırabilen insan en meşgul insandır» vecizesinde görülmektedir. Böylece, yaşlı bir kadın bütün gününü Bognor Regis'teki yeğenine kart yazıp atmakla geçirebilir. Kart bulunması için bir saat harcanacak, ikinci saat gözlük arama ile geçecek, yarım saat adres aramaya ayrılacak, bir saat bir çeğrekte metin yazılacak ve yirmi dakika da köşe başındaki posta kutusuna giderken şemsiye alayım mı almayım mı düşüncesinde geçecektir. Meşgul bir insanın üç dakikalık mesaisini kapsayacak bu iş böylec başka bir insanı günlük şüphe, endişe ve meşakkati atlatmış olarak akşamına getirmiş olur.

İşin, bilhassa yazışma işinin zaman talebinin böylece elâstik olduğu kabul edildiğinde, yapılacak işle bu işe tayin olunacak personel sayısı arasında çok az veya hiç bir münasebetin olmadığı açıktır. Bir iş yerinde hakiki bir faaliyetin yoksunluğu her zaman vakti boş geçirme manâsına gelmez. Meşgâle yoksunluğu muhakkak boş durma ile açıklanamaz. Yapılacak işin ehemmiyeti ve muğlâklığı o iş için ayrılacak zamanı doğru orantılı olarak artırır. Bu hakikatin çoğunluğun malûmu olmasına rağmen tatbikat genişliğine ve bilhassa devlet idaresindeki ehemmiyetine çok az dikkat sarfedilmiştir. Politikacılar ve vergi mükellefleri devlet personelindeki artışın yapılması gereken işte de büyük bir artmayı gösterdiğini (arasıra şüphe ederek) kabul ederler. Bu düşünceyi şüphe ile karşılayanlar memur artması neticesini çalışanlardan bazılarının boş kalmasını veya hepsinin daha az çalışmasını intac edeceğini tahayyül ederler. Fakat bu, inançla şüphesiz eşit derecede yanlış değerlendirildiği bir mesledir. Hakikat, memur âdedi ile yapılacak iş miktarının hiç ilgisi olmamasıdır. Çalışanlardaki artış tamamen Perkinson Kanununun tesirinde olup, iş miktarı artsa da, azalsa da, hatta bitse de aynı kalacaktır. Parkinson Kanununun ehemmiyeti, Kanunun büyümeğe hakim faktörlerin tahliline istinad eden bir büyüme kanunu olmasındadır.

Yakın geçmişte keşfedilen bu kanunun doğruluğu (aşağıda verilecek) istatistikî delillerle dayanmalıdır. Genel bir okuyucu için daha ilginç bir izahat bu kanunun tarif ettiği temayülün dayandığı faktörlerin açıklanması olabilir. İşin

oldukça çok sayıdaki teknik veçhesini ihmal ederek ilk nazarda iki muharrik kuvvet ayırabiliriz. Bu iki kuvvet şimdilik iki aksiomatik beyanla temsil edilebilir.

1. Bir müdür, memur adedini artırmak ister, rakip adedini değil,
2. Müdürler birbirlerine iş yaratırlar.

Birinci faktörü anlamak için çok çalıştığını düşünen A isiminde bir devlet memuru tahayyül edelim. A'nın işinin hakaten mi yoksa hayalen mi çok olduğu meselesi gayri maddidir. Biz A'nın hissinin orta yaşın tabiî bir neticesi olarak kolaylıkla kendi enerjisinin azalmasından doğabileceğini de kaydedelim. Bu hakiki veya muhayyel iş çokluğu meselesi için geniş anlamda üç hal çaresi vardır. A istifa edebilir; işinin yarısını B ismindeki ardakaşı ile paylaşmağı teklif edebilir; C ve D isminde iki yardımcı memur alınmasını istiyebilir.

Tarihte muhtemelen A'nın üçüncü şıktan gayrısını seçtiği hal yoktur. İstifa ile A tekaütlük hakkını kaybedecektir. B'yi kendi seviyesinde aynı iş için tayin ettirirse yaptığı W'nin mevkii için (W nihayet bir gün tekaüt olursa) kendine yeni bir rakip getirmekten başka bir şey olamaz. Bu itibarla A kendine tabiî C ve D'yi almayı tercih edecektir. Yeni memurlar onun gayesine hizmet edecekler ve o da her iki memurun işini anlayan tek insan olmak liyakatini kazanacaktır. Bu noktada C ve D'nin birbirinden ayrılmaz olduğunu kabul etmek çok ehemmiyetlidir. C'yi tek başına iş başına getirmek imkânsızdır. Neden? Çünkü o zamanC, tek başına işi A ile aynı seviyede memurlar olarak paylaşarak, B için reddedilen durumu yaratmış olacaktır. Bu bakımdan birbirlerinin terfi edeceği korkusu ile daima hizada duracak iki veya daha fazla sayıda memur çalıştırılması uygundur. C kendi sırasında işinin fazlalığından şikâyet ettiğinde (ki muhakkak edecektir) A, C'yede iki memurun yardımcı tayin edilmesini ister. A aynı zamanda dahili huzursuzluğu önlemek için aynı seviyede olan D'yede iki yardımcının tayinini isteyecektir. Böylece E,F,G ve H'nin işe alınması ile A'nın terfiî muhakkak derecesine gelmiş olacaktır.

Şimdi, eskiden bir memurun yaptığını yedi memur yapmaktadır. İki numaralı faktör bu noktadan itibaren çalışmağa başlar.

Çünkü bu yedi memur birbirlerine o kadar çok iş yaratırlar ki hem kendileri ve hem de A artık son derece meşguldürler. Gelen bir yazı hepsinden ayrı ayrı geçebilir. Memur E gelen yazının F'nin sahasına düştüğüne karar verir, F, C'ye konu hakkında cevap taslağı hazırlar, C, D'ye sormadan cevabı tashih eder ve D'de de G'ye işin gereğini rica eder. Fakat bu noktada G yıllık iznini alarak, dosyayı H devreder, H, D'nin paraf ettiği bir yazı hazırlar ve C'ye verir, C'de yazıyı gerektiği şekle koyup yeni metni A'ya götürür.

A ne yapar? A'nın kafasında, bir yığın iş olması sebebiyle, yazıyı okumadan imzalaması için haklı mazeretler çoktur. Gelecek yıl W'nin yerini alacağını bilerek kendi masasına C'nin mi yoksa D'nin mi gelmesine karar vermelidir. G'ye hakkı yokken yıllık iznini vermeğe mutabık kalmıştır. Sıhhi sebeplerler H'ınmı acaba izne çıkması gerektiği konusunda endişelidir. Tamamen olmasa bile kısmen ailevî sebepler dolayısiyle son sıralarda H biraz solgun yüzlü görünmüştür. Sonra F'e konferans süresince verilecek yevmiye meselesi ve E'nin emekli sandığına nakil için verdiği dilekçe vardır. A, D'nin evli bir sekretere aşık olduğunu duymuştur ve G ile F kimsenin bilmediği bir sebepten konuşmamaktadırlar. Bu sfebeplerle, A, C'nin yazısını okumadan imzalama yoluna gidebilir. Fakat A vicdanlı bir insandır. Arkadaşlarının hem

o ve hem de kendileri için sadece mevcudiyetlerinden dolayı yarattıkları meselelerle çevrili olmasına rağmen işini omuzundan atacak insan değildir. Taslağı dikkatle okur, C ve H tarafından alelacele eklenen paragrafları iptal eder ve yazıyı F'in ilk yazdığı şekle getirir. Mektubun lisanını düzeltir gençlerin hiçbiri gramer bilmemektedir ve nihayet C ve H olmasa idi yazıyı nasıl yazacaksa o hale koyar. Birkaç memur aynı neticeyi çıkarabilmek için bir hayli zaman ayırmışlardır. Hiçbiri işsiz kalmamış, hepsi ellerinden geleni yapmışlardır. Akşamın geç saatinde A nihayet işini tamamlar ve daireden evine gitmek üzere çıkar. Binanın son ışıkları idari güçlüklerle geçen başka bir günün bitimini tesbit ederek kapanmaktadırlar. Ayrılanların en sonuncularından olan A, muvaffakiyetin cezası olan beyazlaşan saçları ve düşük omuzları ile tefekküre dalmıştır.

Faktörlerin çalışmalarını gösteren bu tasvirden siyasi ilimler öğrencisi idarecilerin az çok artma zorunda olduklarını kavrayacaktır. Şimdiye kadar A'nın terfii ile H'ın tekaütlüğü arasında ki zamandan hiç bahsedilmemiştir. Bu konuda geniş istatistikî deliller toplanmış olup, Parkinson kanunu bu delillerden istidlâl edilmiştir. Teferruatın bu yazıda belirtilememesiyle beraber okuyucunun en tellektüel tecessüsünü tatmin etmek üzere İngiliz Donanmasında yapılan incelemelerden bahsedeceğiz. Donanma, Amirâlliğin mesuliyetlerinin meselâ ticaret teşekkülerininkinden daha fazla olduğu düşüncesiyle seçilmiştir. Problem sadece personel sayısı ve tonaj incelenmesi ile açıklanabilir. Bu konuda tipik bazı rakamlar şunlardır. 1914 senesinde Donanmanın kuvveti 146.000 subay ve görevli 3249 tersane memur ve müstahdemi, ve 57.000 tersane işçisinden ibarettir. 1928'de ise kuvvet 100.000 subay ve görevliye mukabil 62430 tersane işçisi ve 4558 tersane memur ve kâtibini buldu. Harp gemilerine gelince, 1928'deki kuvvet 1914'dekinin üçte biri kadardı. 1914ün 62 gemisine mukabil 1928'in 20 gemisi. Aynı süre zarfında Amirâlllik personeli 2.000'den 3569'a yükselmiş böylece mükemmel bir «kara donanması» haline gelmişti. Bu rakamlar aşağıdaki tablo'da daha açık olarak gösterilmiştir.

O vakitlerde en büyük tenkit fiilen çarpışacak personelin azlığına karşı idarî personelin çok olduğu merkezindeydi. Fakat bu mukayese şimdiki gayemize hizmet edemez. Dikkat etmemiz gereken şey 1914'deki 2.000 memurun 1928'de 3579 olması ve bu büyümenin işlerindeki herhangi bir artışa bağlı bulunmamasıdır. Bu süre zarfında donanmada üçte bir nisbetinde insan ve üçte iki nisbetinde de gemi bakımından azalma kaydedilmiştir. 1922'den sonra da donanma kuvvetinde bir atış beklenmiyordu. Zira

İNGİLTERE
AMİRALLİK İSTATİSTİKLERİ

Tasnif	Sene 1914	Sene 1928	Artış ve Eksiliş %
Gemi Adedi	62	20	— 67.74
Amirâllik Subay ve Görevliler	146.000	100.000	— 31.5
Tersane İşçileri	57.000	62.439	+ 9.54
Tersane Memur ve Kâtipleri	3.249	4.558	+ 40.28
Amirâllik Memurları	2.000	3.569	+ 78.45

o sene gemi adedi eleman adedinin aksine, Washington deniz kuvvetleri anlaşması ile tahdit edilmiştir. Bu duruma göre 14 sene zarfında yüzde yetmiş sekiz nisbetinde bir artış müşahade etmekteyiz. Gelişmeyi daha ileri götürürsek 1935 senesinin 8118 amirâllik personelinin 1954'de 33. 788'e çıktığını görürüz. Personel artışında İngiliz Donanmasında 1914-1918 seneleri ile 1935-1939, 1947-1954 seneleri artış vasatisinde varılan senelik artış yüzdesi 5.75 olmuştur. Buhakikatten hareketle şimdi Parkinson Kanununun matematik ifadesini verebiliriz. Herhangi bir amme dairesinde sulh zamanındaki personel artışı aşağıdaki formüle göre olacaktır.

$$X = \frac{2\ km. + 1}{n}$$

k = kendisine tabi memur aldırarak ilerleme imkânı arayan pernosel sayısı

1 = işe alınma ile tekaütlük zamanları arasındaki yaş farkı

m = daire içinde yazışmalara ayrılan iş saati

n = idare edilen personel sayısı

X = her sene alınması icabeden personel sayısı

nı ifade etmektedir.

Matematikçiler tabiî olarak kabul ederlerki yüzde artışın bulunması için X'in yüzle çarpılması paydaya önceki yılın toplamını gösteren Y'nin tatbik edilmesi gerekir. O halde formül şuhale gelir.

$$\frac{100\ (2\ km + 1)}{yn}\ \%$$

Formülün değişmez neticesi yapılması gereken iş miktarı nazarı itibare alınmadan yüzde 5.17 ile 6.56 arasında olacaktır. Bu formülün bulunmasının ve formülün istinad ettiği genel prensiplerin hiç bir politik değeri yoktur. Dairelerin hacım itibariyle büyümek mecbudiyetinde olup olmadıklarını anlamak için hiç bir soruşturma gayreti deruhte edilmemiştir. Bu büyümenin tam istihdama erişme için gerekli olduğuna inananlar fikirlerinde serbestirler. Birbirlerinin yazısını okumağa istinat eden bir ekonominin istikrarında şüphe ifade edenler fikirlerinde aynı derecede serbestirler. Bu safhada idarecilerle idare edilenler arasındaki miktaritibariyle mevcut nisbetin tahliline girişmek erken olur. Bununla beraber bu nisbetin azami olduğu kabul edilerek, herhangi bir cemiyette bu nisbete erişmek için ne kadar zaman geçmesi gerektiği bir formülle ifade edilebilir. Bu tip bir öngörünün de hiç politik değeri olmayacaktır. Diğer taraftan Parkinson Kanununun tamamen ilmi bir buluş olduğunu, teori dışında günün politikasında kabili tatbik olmıyacağını da kimse iddia edemez.

DİKKAT!...

DERGİYE ABONE
OLUNUZ
YAZI GÖNDERİNİZ

ACI KAYIPLARIMIZ

Değerli Hocamız, büyük iş adamı, Eski İstanbul Defterdarı Şefik Kâzım Yur elim bir kaza sonucu hayata gözlerini yummuştur.

Bizleri büyük acılara garkeden Hocamıza rahmet, yakınlarına ve talebelerine başsağlığı dileriz.

Kıymetli Mezunumuz İ.E.T.T. Genel Müdürlüğü Eğitim Mr. Sayın Erdoğan U Z E L'in sevgili eşi iki yavrusunu dünyaya getirirken Hakkın rahmetine kavuşmuşlardır. Eşini ve yavrularını kaybeden kardeşimizin büyük acısına kalben iştirak eder başsağlığı dileriz.

peeya

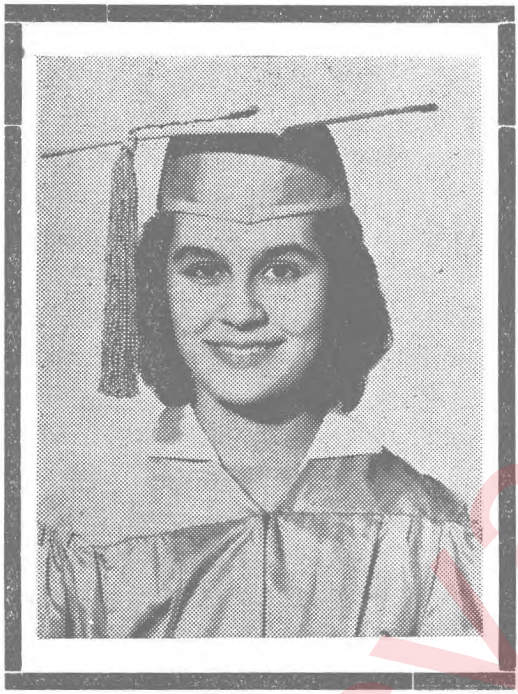

Genç mezunlarımızdan Başbakanlık Devlet Personel Dairesi İktisat Uzmanı Özden B E Z M E Z geçtiğimiz ay içinde aramızdan ebediyen ayrılmıştır.

Muhitinde çok sevilen bir insan olarak tanınan Özden 1954 - 55 yılında Üsküdar Amerikan Kız Lisesinden mezuniyeti müteakip Fakültemize girmiş ve 1960 - 1961 yılında genç bir İktisatçı olarak hayata atılmıştır. Tuslog ve Garanti Bankasında kısa bir süre çalıştıktan sonra Devlet Personel Dairesi Uzmanı olarak mesaisini kıymetlendirmiştir.

Genç yaşında, aramızdan ayrılışı hepimizde büyük üzüntü yaratan Özden Bezmez'e Tanrıdan rahmet, kederli ailesine ve mensuplarımıza başsağlığı dileriz.

FAYDALI BİLGİLER

TİCARET MÜŞAVİR VE ATAŞELİKLERİMİZİN ADRESLERİ

AMERİKA B.D.

Turkish Embassy
Office of the Commercial Counselor
2523 Massachusetts Ave. N. W.
Washington 8, D.C.

Turkish Embassy
Office of the Commercial Counselor
543, Empire State Building
350 Fifth Aevnue,
New York 1, N.Y.

AVUSTURYA

Der Handelstrat bei der
Turkischen Botschaft
Prinz Eugenstrasse 40
Wien IV

BATI ALMANYA

Der Handelstrat bei der
Turkischen Botschaft
Koblenzer Strasse 149
532 Bad-Godesberg/Rh

Der Handelstrat bei der
Türkischen Generalkonsulat
Sechslingspforte 5/11
2 Hamburg 22

Der Handelsattaché bei der
Türkischen General Konsulat
Bayerstrasse 33-III/15-16
8 München 15

BELÇİKA

Le Conseiller Commercial près
l'Ambassade de Turquie
24, Avenue de la Toison d'Or
Bruxelles

CEZAYİR

Ambassade de Turquie
Villa Dar-el-O vard
Chemin de la Rochelle
Boulevard Colonel
Bougara
Alger

ÇEKOSLOVAKYA

L'Attaché Commercial près
la Légation de Turquie
Pevnostri, 3
Praha 6
Tchécoslovaquie

FAS

L'Attaché Commercial près
l'Ambassade de Turquie
6 Zankat Yarmour
Rabat
Maroc

FİNLÂNDİYA

L'Attaché Commercial près
l'Ambassade de Turquie
Runeberginkatu 44, A 15
Helsinki
Finland

FRANSA

Le Conseiller Commercial près
l'Ambassade de Turquie
184, Boulevard Malesherbes
Paris 17 ème

HABEŞİSTAN

Turkish Embassy
Near the Airport
POB 1506
Addis Ababa

HOLANDA

L'Attaché Commercial près
l'Ambassade de Turquie
29 Prinsessegracht
La Haye

IRAK

Turkish Embassy
2/8 Waziriyaç
Baghdad-Iraq

İNGİLTERE

Commercial Counsellor
Turkish Embassy
43, Belgrave Square
London S.W.1.

İRAN

L'Attaché Commercial près
l'Ambassade de Turquie
Khiyabani Fedowsi
Téhéran - Iran

İSPANYA

Consejero Comercial
de la Embajade de Turquia
Cella de Velazquez 69 **Madrid**

İSRAİL

Turkish Legation
Office of the Commercial Attache
20 Bialik Street
Tel Aviv - ISRAEL

İSVEÇ

Commercial Counsellor to
Turkish Embassy
Karlaplan 3/A
Stockholm - SWEDEN

İSVİÇRE

Le Conseiller Commercial près
l'Ambassade de Turquie
Hallwylstrasse 48
Berne - SUISSE

İTALYA

Consigliero Commerciale
dell'Ambasciata di Turchia
Via Palestro 28
Roma - ITALIA

JAPONYA

Turkish Embassy
Commercial Counsellor
345, 3-Chome Harajuku
Shibuya-ku
Tokyo - JAPAN

KANADA

Turkish Embassy
Commercial Counsellor's Office
197, Wurtenburg Street
Ottawa - CANADA

KIBRIS

Turkish Embassy
Commercial Counsellor
Lefkoşe - **CYPRUS**

LÜBNAN

L'Attaché Commercial près
l'Ambassade de Turquie
Rue Hamra, Imm. Gabrache
Beyrouth - **LIBAN**

MISIR

L'Attaché Commercial près
l'Ambassade de Turquie
25 Rue El-Falaki
Bab El Louk
Le Caire - **R. A. U.**

PAKİSTAN

Turkish Embassh
P. E. C. H. S.
42/F Block 6
Karachi 29
Pakistan

POLONYA

L'Attaché Commercial près
l'Ambassade de Turquie
Ul. Noakowskiego 14
Varsovie - POLOGNE

RUSYA

Le Conseiller Commercial près
l'Ambassade de Turquie
Ul. Getsena 43 a
Moscou - U. R. S. S.

YUGOSLAVYA

L'Attaché Commercial près
l'Ambassade de Turquie
Ul. Proleterskih Brig. 3
Belgrad - YUGOSLAVIA

YUNANİSTAN

L'Attaché Commercial près
l'Ambassade de Turquie
Rue Isidou No. 4
Athènes - Grèce

Ticaret Müşavir ve Ataşeliklerimizin Telgraf Adresleri : TURKOFIS

GRUNDIG

dinliyor, çünkü...

GRUNDIG TRANSİSTOR radyosu en müş-
külpesent dinleyiciyi dahi tatmin edecek bir
ses mükemmeliyetine ve seçiciliğe sahiptir...

ILANCILIK

CİHAN KOMANDİT ORTAKLIĞI
Sultanhamam, Katırcıoğlu han kat 5 İstanbul

GRUNDIG
KONSER BOY modeli

TÜRKİYEDE İLK DEFA

PLASTİK
BADANA BOYALARI

ÇBS

Tarafından imâl edilmiştir

30 MUHTELİF CAZİP RENKLERDE

DAHA İYİSİ YOKTUR

Her yerde arayınız

FAZLA YORGUNLUKTAN İLERİ GELEN

Vücut kırıklığına karşı

OPON, baş, diş, adale, sinir ağrılarını teskin eder

OPON, grip ve nezle başlangıcında birçok fenalıkları önler

OPON, günde 6 tablet alınabilir

Yeni Ajans : 5102

pecya

İstanbul Caddebostan'da deniz manzaralı, Kaloriferli, Parke ve marley döşemeli, tam konforlu.

Fevkalâde itina ile hazırlanmış bu emsalsiz dairelerden bir tanesine sahip olabilmek için hesap açtırmakta acele ediniz.

AKBANK'IN YENİ İKRAMİYE APARTMANI

AKBANK

Doktorunuzun verdiği reçeteye göre eczaneden aldığınız ilâçın sizi sıhhate kavuşturacağına nasıl güveniniz varsa, TAMEK mâmullerinin nefaset, lezzet ve mükemmeliyetine de aynı derecede güvenebilirsiniz.

- DOMATES MAMULLERİ
- HAZIR YEMEKLER
- KOMPOSTOLAR
- REÇEL ve MARMELATLAR
- ZEYTİN ve TURŞULAR
- SEBZE KONSERVELERİ

TAMEK KONSERVELERİ

YEGÂNE KALİTE KONSERVE

ipeçya

Fabrikalar : Pendik Temenye — Florya, Beşyol İstanbul
Büro : Salıpazarı Han Kat 8 Tel ; 44 74 27 - 44 74 26 Satış ; 44 76 03
Telgraf: BORUSAN, İstanbul

BS BORU SANAYİİ

ANONİM ŞİRKETİ - İSTANBUL

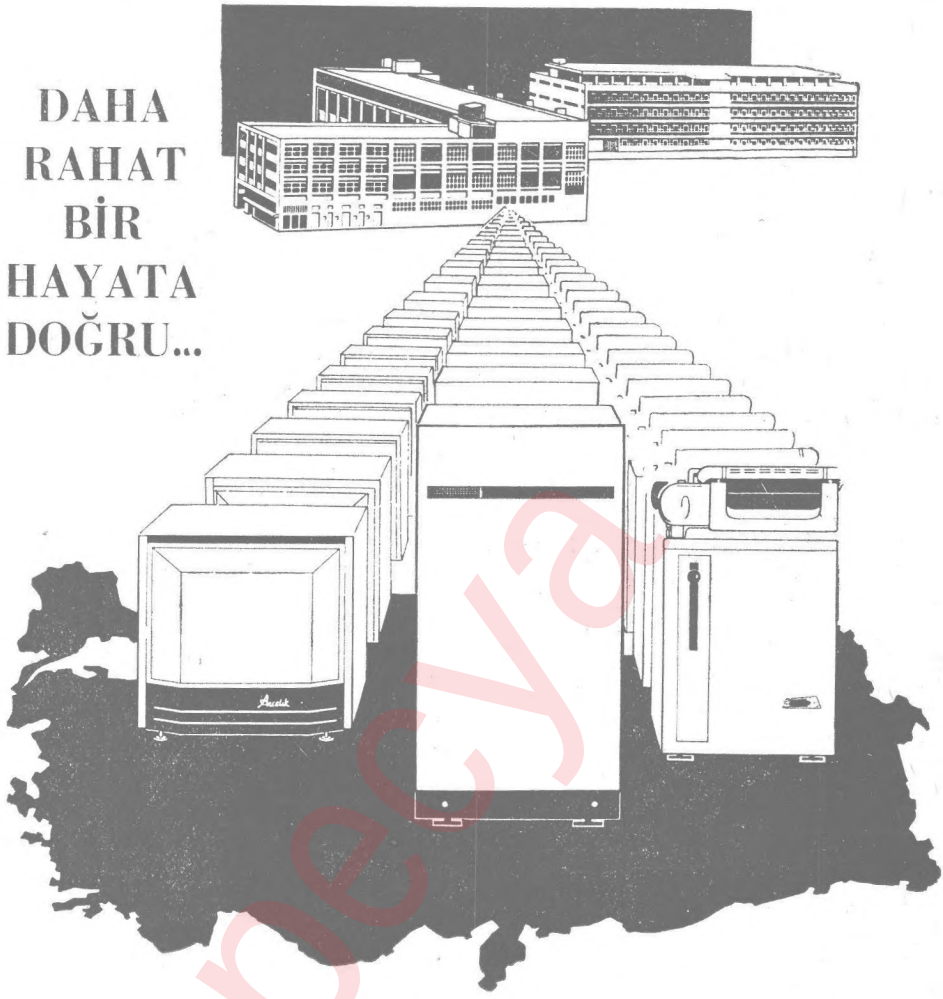

Seri imalât sayesinde sağlanan
uygun fiatlar,

ARÇELİK

ARÇELİK

kalitesi ve konforundan
daha geniş halk kitlelerinin
faydalanmasını sağlıyor.

Yeni Ajans : 5254

SHELL
YÜKSEK
OKTANLI
BENZİN
Shell Super
motor yağı

3 AHBAP ÇAVUŞLAR
GÜR HALI SÜPÜRGESİ,
GÜR MEYVE PRESİ,
Minik HALI SÜPÜRGESİ
TÜRKİYE G. SATICISI GÜR Tic. Ltd. Şti.
Ulus Ankara

pelya

KAVEL

Kablo ve Elektrik Malzemesi Ltd. Şti.
İSTİNYE – İSTANBUL

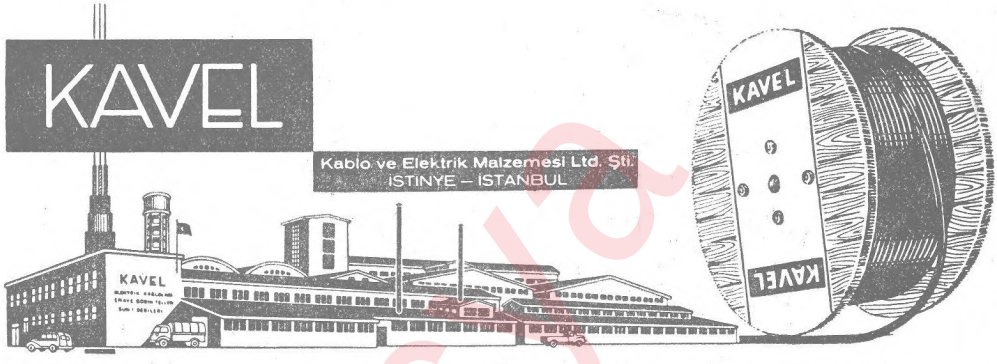

Daima standartlara uygun, laboratuar kontrolünü haiz, en üstün kalite imalât yapar :

- PLASTİK İZOLELİ ELEKTRİK KABLOLARI
- SUN'Î DERİLER ve YER MUŞAMBASI
- EMAYE BOBİN TELLERİ

Telefon : 63 34 00 - 63 34 01

Telgraf : KAVELKABLO - İstanbul

Sağlamlığı, Zarafeti
ve rakipsiz fiyatlariyle
Bugün Türkiyede satılmakta olan

EN ÜSTÜN

ELEKTRİK ANAHTARLARI

Molveno

ORFON ve ORNET

RADYOLARI

ORFON
ve
ORNET

ŞİMDİ RADYOCULUKTA İLK GELEN MARKADIR

TEKNİK EVSAF MÜKEMMEL MALZEMESİYLE YURDUMUZUN HER KÖŞESİNDE ÜÇ DALGADA DA AYNI RANDIMANI VEREN HASSAS GARANTİLİ YEGÂNE RADYO ORFON ve ORNET RADYOLARIDIR

TÜRKİYENİN EN NET SESLİ

EN KALİTELİ RADYOLARIDIR

8 TRANSİSTÖR
3 DALGA
1 DİOT
PİKAP

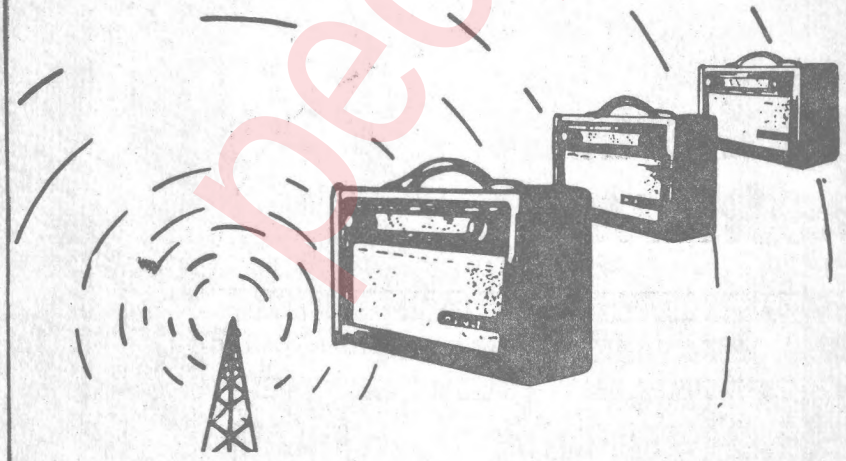

Fabrika ve Toptancısı M. KEMAL CABIOĞLU

AŞİREFENDİ CAD. BORNOVALI HAN KAT 2 - İSTANBUL TELEFON : 22 29 20

hecya

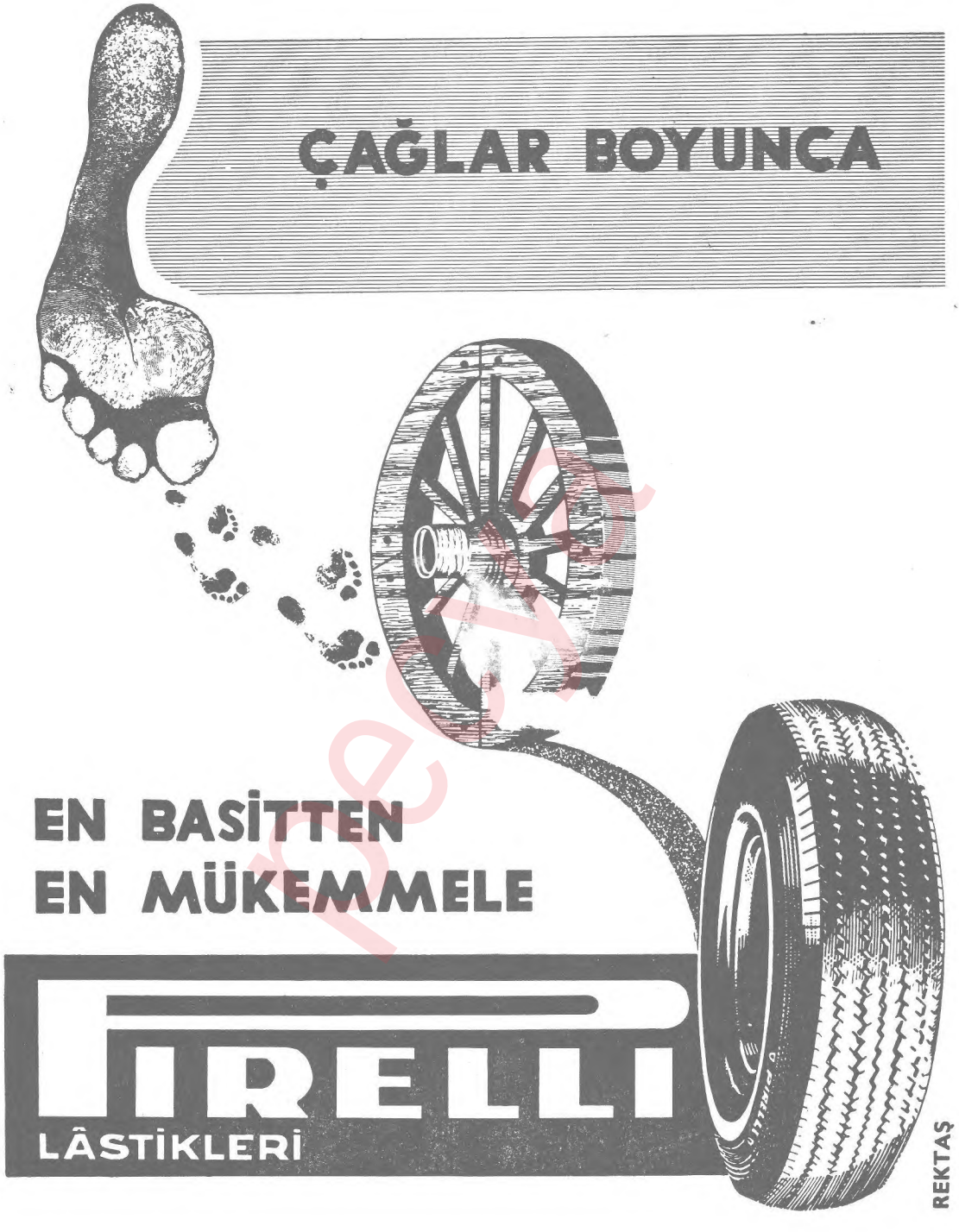
ÇAĞLAR BOYUNCA
EN BASİTTEN
EN MÜKEMMELE
PIRELLI
LÂSTİKLERİ
REKTAŞ